

LV

Praktiskā
rokasgrāmata
Padomes Regulas
(EK) Nr. 2201/2003
piemērošanai

www.europa.eu.int/civiljustice

Ievads

Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa Eiropas Savienībā palīdz personām viņu tiesību īstenošanā ikdienā un tad, kad tiem ir nepieciešams vērsties tiesā, lai nodrošinātu savu tiesību aizsardzību.

Kopš 2005. gada 1. marta lietu piekrišanu, lēmumu atzīšanu un izpildīšanu lietās par vecāku atbildību nosaka Padomes 2003. gada 27. novembra Regula (EK) Nr. 2201/2003 („jaunā Briseles II Regula”).

Eiropas Komisija ir izstrādājusi šo Praktisko rokasgrāmatu, konsultējoties ar Eiropas Tiesiskās sadarbības tīklu civillietās un komercietās. Rokasgrāmatas mērķis ir sniegt vadlīnijas pusēm, tiesnešiem, advokātiem, notāriem un centrālajām iestādēm. Praktiskā rokasgrāmata nav juridiski saistošs dokuments un tā neskar nedz Eiropas Kopienu Tiesas lēmumus, nedz valstu tiesu nolēmumus par regulas interpretāciju.

Es ceru, ka rokasgrāmata jums būs noderīga un sniegs labāku izpratni šajos sarežģītajos un būtiskajos tiesību jautājumos.

Ar vislabākajiem novēlējumiem,

Eiropas Komisijas viceprezidents
Franco Frattini

SATURA RĀDĪTĀJS

	Ievads	2. lpp.
I.	Piemērošanas joma	6. lpp.
1.	Tiesvedības uzsākšanas noteikumi un teritoriālā darbības joma	7. lpp.
	(a) Vispārīgi noteikumi	7. lpp.
	(b) Pārejas noteikumi	7. lpp.
2.	Darbības joma	10. lpp.
2.1.	Kādās lietās regulu piemēro?	10. lpp.
	(a) Lietas, uz kurām regula attiecas	10. lpp.
	(b) Lietas, uz kurām regula neattiecas	11. lpp.
2.2.	Uz kuriem nolēmumiem regula attiecas?	12. lpp.
2.3.	Regula neliedz dalībvalstu tiesām steidzamos gadījumos veikt pagaidu, tostarp aizsardzības pasākumus	13. lpp.
II.	Kuras dalībvalsts tiesām ir jurisdikcija?	14. lpp.
1.	Vispārējais pamats – valsts, kurā bērnam ir pastāvīgā dzīvesvieta	15. lpp.
2.	Vispārējā noteikuma izņēmumi	16. lpp.
	(a) Bērna iepriekšējās pastāvīgās dzīvesvietas piekritības turpināšanās	16. lpp.
	(b) Piekritība bērna nolaupīšanas gadījumos	20. lpp.
	(c) Vienošanās par piekritību	20. lpp.
	(d) Bērna klātbūtne	21. lpp.
	(e) Pārējie jurisdikcijas jautājumi	21. lpp.
III.	Lietas nodošana tiesai, kas atrodas labākā vietā tiesas spriešanai	22. lpp.
1.	Kādos apstākļos ir iespējams nodot lietu?	24. lpp.
2.	Kāda ir piemērojamā procesuālā kārtība?	24. lpp.
3.	Daži praktiski aspekti	25. lpp.

IV. Kas notiek, ja viena un tā pati prasība tiek celta divās dalībvalstīs?	28. lpp.
V. Kā spriedumu var atzīt un izpildīt citā dalībvalstī?	30. lpp.
VI. Noteikumi par saskarsmes tiesībām	32. lpp.
1. Saskaņā ar šo regulu saskarsmes tiesības ir automātiski atzīstamas un izpildāmas	33. lpp.
2. Uz kādām saskarsmes tiesībām regula attiecas?	33. lpp.
3. Kādi ir apliecības izsniegšanas nosacījumi?	33. lpp.
4. Kad izcelsmes tiesas tiesnesis izdod apliecību?	34. lpp.
(a) Saskaņmes tiesības ir saistītas ar pārrobežu situāciju	34. lpp.
(b) Saskaņmes tiesības nav saistītas ar pārrobežu situāciju	34. lpp.
5. Vai ir iespējams iesniegt apelācijas sūdzību par apliecību?	35. lpp.
6. Kāds ir apliecības juridiskais spēks?	35. lpp.
7. Izpildes dalībvalsts tiesu pilnvaras veikt praktiskus pasākumus saskarsmes tiesību izmantošanā	35. lpp.
VII. Noteikumi par bērna nolaupīšanu	36. lpp.
1. Jurisdikcija	38. lpp.
2. Noteikumi, lai nodrošinātu bērna tūlītēju atpakaļatdošanu	40. lpp.
2.1. Tiesai ir jāizvērtē, vai nelikumīga aizvešana vai aizturēšana ir notikusi šīs regulas noteikumu izpratnē	40. lpp.
2.2. Tiesai vienmēr ir jāpieņem lēmums par bērna atpakaļatdošanu, ja bērna aizsardzību ir iespējams nodrošināt izcelsmes dalībvalstī	40. lpp.
2.3. Bērnām un pieteikuma iesniedzējam ir jānodrošina iespēja tikt uzklautātiem	41. lpp.
2.4. Tiesa pieņem lēmumu sešu nedēļu laikā	41. lpp.
3. Kas notiek, ja tiesa izlemj par bērna neatdošanu?	44. lpp.
4. Izcelsmes tiesa ir pilnībā kompetenta izskatīt lietu pēc būtības	45. lpp.
5. Procesuālā kārtība izcelsmes tiesā	45. lpp.
6. Izcelsmes tiesas nolēmuma par bērna atpakaļatdošanu oficiālas atzišanas atcelšana	47. lpp.
7. Jauna bērna pārvietošana uz citu dalībvalsti	48. lpp.

VIII. Izpilde	50. lpp.
IX. Bērna uzklausišana	52. lpp.
X. Sadarbība starp centrālajām iestādēm un tiesām	54. lpp.
XI. Saistība starp regulu un 1996. gada Hāgas Konvenciju par bērnu aizsardzību	56. lpp.
Pielikums: Tiesvedība laulības šķiršanas lietās Eiropas Savienībā – Noteikumu par laulības lietām kopsavilkums	59. lpp.
Shēmas	62. lpp.

I. Piemērošanas joma

1. Tiesvedības uzsākšanas noteikumi un teritoriālā darbības joma

Kurās valstīs un no kuras dienas regulu piemēro?

a Vispārīgi noteikumi

72. PANTS

Šo regulu piemēro visās Eiropas Savienības dalībvalstīs, izņemot Dāniju, sākot no 2005. gada 1. marta. To piemēro desmit dalībvalstīs, kuras 2004. gada 1. maijā pievienojās Eiropas Savienībai. Regula ir tieši piemērojama dalībvalstīs un tā prevalē pār valsts nacionālo tiesību aktiem.

64. PANTS

Regulu pilnībā piemēro:

- attiecīgi uzsāktiem tiesas procesiem un
- dokumentiem, kas oficiāli sastādīti vai reģistrēti kā publiski akti, un
- nolīgumiem, kas noslēgti starp pusēm, **pēc 2005. gada 1. marta** (64. panta 1. punkts).

b Pārejas noteikumi

Regulas noteikumi par atzišanu un izpildi attiecībā uz tiesas procesiem, kas uzsākti līdz 2005. gada 1. martam, attiecas uz trim, šādām spriedumu kategorijām:

- a) spriedumiem, kas 2005. gada 1. martā vai vēlāk taisīti lietās, kuras ierosinātas pirms minētās dienas, bet pēc Briseles II Regulas spēkā stāšanās dienas (64. panta 2. punkts);
- b) spriedumiem, kas līdz 2005. gada 1. martam taisīti lietās, kuras ierosinātas pēc Briseles II Regulas spēkā stāšanās dienas un kuras ietilpst Briseles II Regulas darbības jomā (64. panta 3. punkts);
- c) spriedumiem, kas līdz 2005. gada 1. martam taisīti lietās, kuras ierosinātas pirms Briseles II Regulas spēkā stāšanās dienas (64. panta 4. punkts).

Briseles II Regula stājās spēkā 2001. gada 1. martā.

Attiecībā uz desmit „jaunajām” dalībvalstīm, kuras 2004. gada 1. maijā pievienojās Eiropas Savienībai, diena, kad noteikta Briseles II Regulas stāšanās spēkā, ir 2004. gada 1. maijs.

Spriedumi, kas atbilst spriedumu kategorijām no a) līdz c), tiek atzīti un izpildīti saskaņā ar regulas III nodaļu, ievērojot šādus nosacījumus:

- tiesas, kas pasludināja spriedumu, jurisdikcijas pamatā ir noteikumi, kas ir atbilstoši regulai, Briseles II Regulai vai konvencijai, kura ir piemērojama starp izcelsmes dalībvalsti un izpildes dalībvalsti;
- un attiecībā uz spriedumiem, ja tie taisīti līdz 2005. gada 1. martam lietās par laulības šķiršanu, laulāto atšķiršanu vai laulības atzīšanu par neesošu, vai par abu laulāto vecāku atbildību par bērniem.

Ir jāatzīmē, ka III nodaļu par atzīšanu un izpildi, tostarp 4. iedaļā ietvertos jaunus noteikumus, kas atbrīvo no oficiālas atzīšanas (*exequatur*) procedūras dažus spriedumu veidus (*skat. VI un VII nodaļu*), pilnībā piemēro šiem spriedumiem.

Piemērs:

Dalībvalsts A tiesā 2002. gada 1. decembrī saskaņā ar Briseles II Regulu ir uzsākta tiesvedība laulības šķiršanas lietā. Šajā lietā tiesa izskata arī jautājumu par laulāto vecāku atbildību par bērniem. Tiesa 2004. gada 1. janvārī taisa spriedumu, ar kuru aizbildnības tiesības tiek nodotas mātei, un saskarsmes tiesības tiek piešķirtas tēvam. Pēc tam māte ar bērniem pārceļas uz dalībvalsti B.

1. situācija: Ja dalībvalstis A un B ir „vecās” dalībvalstis, 64. panta 3. punktā minētais pārejas noteikums atļautu tēvam pieprasīt saskarsmes tiesību automātisku atzīšanu un izpildi dalībvalstī B, neveicot atzīšanas procedūru saskaņā ar regulas III nodaļas 4. iedaļas noteikumiem pat tad, ja tiesvedība būtu uzsākta pirms 2005. gada 1. marta.

2. situācija: Ja vismaz viena no šīm dalībvalstīm ir „jaunā” dalībvalsts, tad nepiemēro nevienu no 64. panta pārejas noteikumiem, jo spriedums tika pasludināts 2004. gada 1. janvārī, t.i., pirms Briseles II Regulas stāšanās spēkā attiecībā uz „jaunajām” dalībvalstīm.

Pārejas noteikumi

<p>Vai lietā: a) tiesvedība ir uzsākta vai b) publisks akts ir sastādīts, vai c) nolīgums starp pusēm ir noslēgts pēc 2005. gada 1. marta?</p>	<p>▶ JĀ Regula pilnībā piemērojama (64. panta 1. punkts).</p>
<p>Vai lietā spriedums pasludināts pēc 2005. gada 1. marta un tiesvedībā, kas uzsākta pēc Briseles II Regulas spēkā stāšanās dienas un vai piekritības pamatā ir noteikumi, kas atbilst tiem noteikumiem, kuri paredzēti regulā, Briseles II Regulā vai konvencijā, kura ir spēkā starp izcelsmes dalībvalsti un izpildes dalībvalsti ?</p>	<p>▶ JĀ Spriedumu atzīst un izpilda saskaņā ar regulas III nodaļu (64. panta 2. punkts).</p>
<p>Vai lietā spriedums pasludināts līdz 2005. gada 1. martam un tiesvedībā, kas uzsākta pēc Briseles II Regulas spēkā stāšanās dienas un kas ietilpst Briseles II Regulas darbības jomā?</p>	<p>▶ JĀ Spriedumu atzīst un izpilda saskaņā ar regulas III nodaļu (64. panta 3. punkts).</p>
<p>Vai lietā spriedums pasludināts līdz 2005. gada 1. martam, bet pēc Briseles II Regulas spēkā stāšanās dienas un tiesvedībā, kas uzsākta pirms Briseles II Regulas spēkā stāšanās dienas un kas ietilpst Briseles II Regulas darbības jomā, un vai piekritības pamatā ir noteikumi, kas atbilst tiem noteikumiem, kuri paredzēti regulā, Briseles II Regulā vai konvencijā, kura ir spēkā starp izcelsmes dalībvalsti un izpildes dalībvalsti?</p>	<p>▶ JĀ Spriedumu atzīst un izpilda saskaņā ar regulas III nodaļu (64. panta 4. punkts).</p>
<p>▼ NĒ</p>	<p>Regulu nepiemēro.</p>

2. Darbības joma

2.1. Kādās lietās regulu piemēro?

a) Lietas, uz kurām regula attiecas

Regula paredz noteikumus par jurisdikciju (II nodaļa), atzīšanu un izpildi (III nodaļa) un sadarbību vecāku atbildības jomā starp centrālajām iestādēm (IV nodaļa). Tā ietver īpašus noteikumus par bērnu nolaupīšanu un saskarsmes tiesībām.

➤ Regulu piemēro visās civillietās, kas saistītas ar „vecāku atbildības iegūšanu, īstenošanu, deleģēšanu, ierobežošanu vai izbeigšanu.”

1. PANTA 1. PUNKTA B) APAKŠPUNKTS UN 2. PANTA 7. PUNKTS

Termins „vecāku atbildība” ir plaši definēts un attiecas uz personām, kam ir vecāku atbildība, tiesības un pienākumi attiecībā uz bērnu vai bērna īpašumu. Tas ietver ne tikai aizbildnības tiesības un saskarsmes tiesības, bet arī tādus jēdzienus kā bērna nodošana audžu ģimenē vai ievietošana aprūpes iestādē. Persona, kam ir vecāku atbildība, var būt fiziska vai juridiska persona.

Uzskaitījums ar jautājumiem, kas minēti kā „vecāku atbildība” saskaņā ar regulas 1. panta 2. punktu, nav izsmeļošs un izmantojams vienīgi ilustratīviem mērķiem.

Salīdzinājumā ar 1996. gada Hāgas Konvenciju par bērnu aizsardzību, (skat. XI nodaļu) regula nenosaka maksimālo vecumu bērniem, uz kuriem attiecas regula, bet atstāj šo jautājumu valsts nacionālo tiesību

aktiem. Lai gan lēmumi par vecāku atbildību lielākoties attiecas uz nepilngadīgajiem, kas jaunāki par 18 gadiem, personas, kas ir jaunākas par 18 gadiem, var tikt atzītas par pilngadīgām saskaņā ar valsts nacionālo tiesību aktiem, jo īpaši, kad šīs personas dodas laulībā. Nolēmumi, kas ir pieņemti attiecībā uz šīm personām, principā nav uzskatāmi kā lietas par „vecāku atbildību” un rezultātā nav pakļaujami regulas darbības jomai.

➤ Šo regulu piemēro „civillietās”.

1. PANTA 1. UN 2. PUNKTS UN 7. APSVĒRUMS

Šo regulu piemēro „civillietās”. „Civillietu” jēdziens ir plaši definēts šīs regulas mērķiem un attiecas uz visām lietām, kas minētas 1. panta 2. punktā. Šī regula tiek piemērota arī gadījumos, kad kāds tiesību jautājums par vecāku atbildību saskaņā ar valsts nacionālo tiesību aktiem ir „publisko tiesību” jautājums, piemēram, par bērna nodošanu audžu ģimenē vai ievietošanu aprūpes iestādē.

➤ Regulu piemēro attiecībā uz bērna īpašuma aizsardzības pasākumiem.

1. PANTA 1. PUNKTA C) UN E) APAKŠPUNKTS UN 9. APSVĒRUMS

Ja bērnam pieder īpašums, varētu izrādīties nepieciešams veikt noteiktus aizsardzības pasākumus, piemēram, iecelt personu vai noteikt iestādi, kas palīdzētu un pārstāvētu bērnu attiecībā uz īpašumu. Regulu piemēro, veicot jebkuru aizsardzības pasākumu, kas varētu būt nepieciešams īpašuma pārvaldīšanai vai pārdošanai. Šādi pasākumi var izrādīties nepieciešami, ja, piemēram, bērna vecākiem ir strīds par šo jautājumu.

Salīdzinājumam, šī regula neskar tādus pasākumus, kuri attiecas uz bērna īpašumu, bet nav saistīti ar bērna aizsardzību; to regulē Padomes 2000. gada 22. decembra Regula (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās („Briseles I Regula”). Tiesnesim katrā atsevišķā gadījumā ir jāizvērtē, vai pasākums, kas attiecas uz bērna īpašumu, ir saistīts ar bērna [tiesību] aizsardzību, vai nav saistīts ar to. Lai arī regulu piemēro attiecībā uz aizsardzības pasākumiem, taču to nepiemēro attiecībā uz tādiem pasākumiem, kas tiek veikti noziedzīgu nodarījumu rezultātā, kurus izdarījuši bērni (10. apsvērums).

b Lietas, uz kurām regula neattiecas

1. PANTA 3. PUNKTS UN 10. APSVĒRUMS

Lietas, kuras nav iekļautas regulas darbības jomā pat tad, ja tās varētu būt cieši saistītas ar lietām par vecāku atbildību (piemēram, adopcija, pilngadības sasniegšana, bērna uzvārds un vārdi), ir uzskaitītas 1. panta 3. punktā.

11. APSVĒRUMS

➤ Regulu nepiemēro uzturēšanas pienākumiem

Uzturēšanas pienākumi un vecāku atbildība bieži vien tiek izskatīti vienas tiesvedības ietvaros. Tomēr regula neattiecas uz uzturēšanas pienākumiem, jo tos jau nosaka Briseles I Regula. Saskaņā ar regulu kompetentajai tiesai parasti tomēr vajadzētu būt jurisdikcijas tiesībām lemt arī par uzturēšanas jautājumiem, piemērojot Briseles I Regulas 5. panta 2. punktu. Šis noteikums ļauj kompetentai tiesai par vecāku atbildību lemt arī par uzturēšanu, ja minētais jautājums ir saistīts ar vecāku atbildību. Neskatoties uz to, ka šie divi jautājumi tiktu skatīti viena tiesas procesa ietvaros, galīgais nolēmums būs atzīstams un izpildāms saskaņā ar atšķirīgiem noteikumiem. Tā

nolēmuma daļa, kura attiecas uz uzturēšanu, būs atzīstama un izpildāma citā dalībvalstī saskaņā ar Briseles I Regulu, turpretim tā nolēmuma daļa, kura ir saistīta ar vecāku atbildību, būs atzīstama un izpildāma saskaņā ar jauno Briseles II Regulu.

2.2. Uz kuriem nolēmumiem regula attiecas?

➤ Regulu piemēro visiem nolēmumiem par vecāku atbildību.

1. PANTA 1. PUNKTA B) APAKŠPUNKTS UN 5. APSVĒRUMS

Salīdzinājumā ar Briseles II Regulu šo regulu piemēro visiem nolēmumiem, kurus kāda dalībvalsts tiesa pieņem lietās par vecāku atbildību.

Briseles II Regulu piemēroja attiecībā uz nolēmumiem par vecāku atbildību tiktāl, ciktāl tie tika pieņemti laulību lietu kontekstā un attiecās uz abu laulāto kopējiem bērniem. Lai nodrošinātu visiem bērniem vienlīdzību, šīs regulas darbības joma ir paplašināta, tajā iekļaujot nolēmumus par vecāku atbildību, neatkarīgi no tā, vai vecāki ir vai ir bijuši precējušies un vai puses lietā ir vai nav attiecīgā bērna bioloģiskie vecāki.

➤ Regula neattiecas tikai un vienīgi uz tiesu spriedumiem.

2. PANTA 1. UN 4. PUNKTS

Regula attiecas uz tiesas spriedumiem neatkarīgi no tā, kā spriedums tiek nosaukts (dekrēts, rīkojums vai nolēmums u.t.t.). Taču tā neaprobežojas tikai ar tiesu pieņemtajiem nolēmumiem, bet attiecas uz jebkuru lēmumu, ko pieņem iestāde (piemēram, sociālā iestāde), kurai ir atbilstoša piekritība lietās, uz kurām šī regula attiecas.

➤ Regulu piemēro „publiskiem aktiem”.

46. PANTS

Turklāt regulu piemēro dokumentiem, kas oficiāli sastādīti vai reģistrēti kā „publiski akti” un kas ir izpildāmi dalībvalstī, kurā tie ir sastādīti vai reģistrēti. Šādi dokumenti ir atzīstami un izsludināmi par izpildāmiem citās dalībvalstīs tādā pašā kārtībā kā spriedums, un tie ietver, piemēram, dokumentus, kurus ir sastādījuši notāri.

➤ ☒ Regula attiecas uz nolīgumiem starp pusēm.

46. PANTS

Regulā ir ieviests jauninājums, ka tā aptver arī nolīgumus, kuri noslēgti starp pusēm, ar nosacījumu, ka tie ir izpildāmi dalībvalstī, kurā tie tika noslēgti. Šī jauninājuma mērķis ir iedrošināt puses panākt vienošanos ārpus tiesas lietās par vecāku atbildību. Tādējādi šāds nolīgums ir atzīstams un izpildāms citās dalībvalstīs saskaņā ar tiem pašiem nosacījumiem kā spriedums, ja tas ir izpildāms dalībvalstī, kurā nolīgums ir noslēgts, neatkarīgi no tā, vai tas ir privāts nolīgums starp pusēm vai [publisks] nolīgums, kas noslēgts iestādē.

2.3. Regula neliedz dalībvalstu tiesām steidzamos gadījumos veikt pagaidu, tostarp aizsardzības pasākumus.

20. PANTS

Regulas 20. pants dod iespēju tiesai veikt pagaidu, tostarp aizsardzības pasākumus saskaņā ar tās valsts nacionālo tiesību aktiem attiecībā uz bērnu, kas atrodas tās teritorijā, arī tad, ja lietas izskatīšana pēc būtības piekrīt citas dalībvalsts tiesai. Šādus pasākumus var veikt tiesa vai iestāde, kura ir kompetenta izlemt lietas, uz kurām attiecas regulas darbības joma (2. panta 1. punkts). Piemēram, par labklājību vai jaunatnes jautājumiem atbildīgā iestāde saskaņā ar valsts nacionālo tiesību aktiem var būt kompetenta veikt pagaidu pasākumus.

Regulas 20. pants nav noteikums, kas piešķir jurisdikciju. Tādējādi pagaidu pasākumu piemērošana tiek pārtraukta, kad kompetentā tiesa ir veikusi pasākumus, kurus tā uzskata par atbilstošiem.

Piemērs:

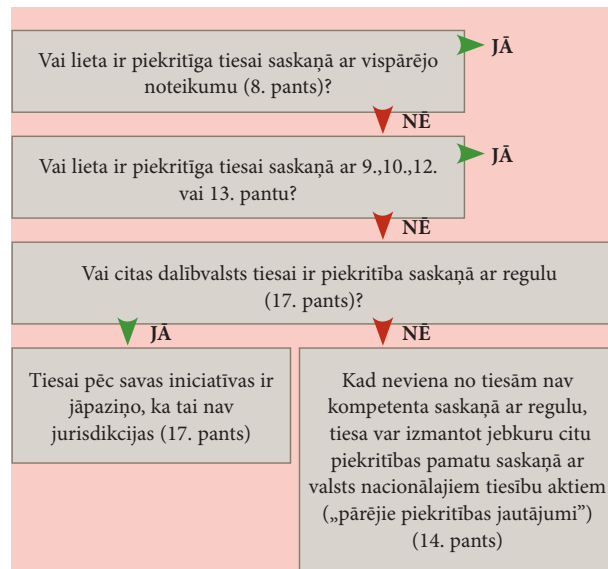
Ģimene vasaras brīvdienās ceļo ar automašīnu no dalībvalsts A uz dalībvalsti B. Iebraucot dalībvalsti B, ģimene iekļūst satiksmes negadījumā, turklāt katram ģimenes loceklim gūstot ievainojumus. Bērns ir ievainots tikai nedaudz, taču abi vecāki komas stāvoklī tiek nogādāti slimnīcā. Dalībvalsts B iestādēm steidzami ir nepieciešams veikt noteiktus pagaidu pasākumus, lai aizsargātu bērnu, kam dalībvalstī B nav radnieku. Fakts, ka dalībvalsts A tiesai saskaņā ar šo regulu ir jurisdikcija pēc būtības, neliedz dalībvalsts B tiesām vai kompetentajām iestādēm pieņemt nolēmumu par pagaidu pasākumu veikšanu bērna aizsardzībai. Šos pasākumus pārtrauc piemērot dienā, kad dalībvalsts A tiesas pieņem nolēmumu.

**II. Kuras
dalībvalsts
tiesām ir
jurisdikcija?**

8.-14. panta noteikumi par jurisdikciju veido vienotu piekritības pamatu sistēmu, lai noteiktu dalībvalsti, kuras tiesas ir kompetentas. Regula nosaka tikai dalībvalsti, kuras tiesām ir jurisdikcija, bet nenorāda tiesu, kura šajā dalībvalstī ir kompetenta. Šo jautājumu reglamentē procesuālās tiesības attiecīgajā valstī (skat. Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls ⁽¹⁾ un Eiropas Tiesiskās sadarbības atlasi civillietās ⁽²⁾).

Tiesai, kurai ir iesniegts prasības pieteikums par vecāku atbildību, ir jāveic šāds izvērtējums:

1. Vispārējais pamats – valsts, kurā bērnam ir pastāvīgā dzīvesvieta

8. PANTS

Regulas pamatā ir princips, ka lietu par vecāku atbildību izskatīšanai visatbilstošākā vieta ir attiecīgā tiesa dalībvalstī, kurā bērnam ir pastāvīgā dzīvesvieta. „Pastāvīgās dzīvesvietas” jēdziens, kas tiek plaši izmantots starptautisko tiesību instrumentos, nav definēts regulā; tas katrā atsevišķā gadījumā ir jānosaka tiesnesim, pamatojoties uz lietas faktiskajiem apstākļiem. Šī termina nozīme ir jāinterpretē saskaņā ar regulas mērķiem un uzdevumiem.

Jāuzsver, ka bērna pastāvīgā dzīvesvieta neattiecas uz jebkuru pastāvīgās dzīvesvietas jēdzienu saskaņā ar valsts nacionālo tiesību aktiem, bet gan attiecas uz „autonomu” Kopienas tiesību aktu jēdzienu. Ja bērns pārceļas no vienas dalībvalsts uz otru, iegūtajai pastāvīgajai dzīvesvietai jaunajā dalībvalstī jāsakrīt ar pastāvīgās dzīvesvietas zaudēšanu līdzšinējā dalībvalstī. Tiesneša izvērtējuma nepieciešamība katrā atsevišķā gadījumā nozīmē to, ka, kaut arī īpašības vārds „pastāvīgā” sliecas norādīt uz to, ka ir pagājis noteikts laika posms, nevar tikt izslēgts, ka bērns atkarībā no konkrētās lietas apstākļiem var iegūt pastāvīgo dzīvesvietu dalībvalstī jau ierašanās dienā.

Piekritību nosaka, kad tiesā ir iesniegts prasības pieteikums. Ja prasība ir iesniegta kompetentajā tiesā, tā principā saglabā jurisdikciju pat tad, ja bērns tiesas procesa laikā iegūst pastāvīgu dzīvesvietu citā dalībvalstī (*perpetuatio fori* princips). Bērna pastāvīgas dzīvesvietas maiņa tiesvedības laikā pati par sevi nav saistīta ar jurisdikcijas maiņu.

(1) <http://www.europa.eu.int/civiljustice>

(2) http://www.europa.eu.int/comm/justice_home/judicialatlascivil

Taču, ja tas ir bērna interesēs, 15. pants paredz nosacījumus lietas iespējamai nodošanai tiesā tajā dalībvalstī, uz kuru bērns ir pārcēlies (*skat. III nodaļu*). Ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta mainās nelikumīgas aizvešanas vai aizturēšanas rezultātā, jurisdikcija var mainīties tikai konkrēti noteiktos gadījumos (*skat. VII nodaļu*).

2. Vispārējā noteikuma izņēmumi

Regulas 9., 10., 12. un 13. pants paredz vispārējā noteikuma izņēmumus, t.i., kad jurisdikcija var būt tādas dalībvalsts tiesām, kurā bērnam nav pastāvīgās dzīvesvietas.

a) Bērna iepriekšējās pastāvīgās dzīvesvietas piekritības turpināšanās

9. PANTS

Kad bērns pārceļas no vienas dalībvalsts uz citu dalībvalsti, bieži vien ir nepieciešams pārskatīt saskarsmes tiesības vai citus kontaktus uzturēšanas pasākumus, lai pielāgotu tos jaunajiem apstākļiem. 9. pants ietver novatorisku noteikumu, kas veicina personu, kurām ir vecāku atbildība, vienošanās panākšanu par nepieciešamajiem pielāgojumiem saskarsmes tiesībās pirms pārcelšanās un, ja tas izrādās neiespējami, vērsties kompetentajā tiesā, lai atrisinātu strīdu. Tas nekādā gadījumā neliedz personai pārvietoties Eiropas Kopienas teritorijā, taču sniedz garantiju, ka personai, kas vairs nevarēs izmantot saskarsmes tiesības kā iepriekš, nav jāiesniedz prasība jaunās dalībvalsts tiesās, bet tā par saskarsmes tiesību izmantošanas kārtību trīs mēnešu laikā pēc pārcelšanās var vērsties tajā tiesā, kas tās ir noteikusi. Jaunās dalībvalsts tiesām šajā laika periodā nav jurisdikcijas lietās par saskarsmes tiesībām.

Regulas 9. pantu piemēro ar šādiem nosacījumiem:

- Izcelsmes dalībvalsts tiesās ir jābūt pieņemtam nolēmumam par saskarsmes tiesībām.

Šo 9. pantu piemēro tikai tādā gadījumā, ja persona, kurai ir saskarsmes tiesības, vēlas, lai iepriekšējais nolēmums par saskarsmes tiesībām tiek mainīts. Ja izcelsmes dalībvalsts tiesas nav pieņēmušas nolēmumu par saskarsmes tiesībām, 9. pantu nepiemēro, bet tā vietā piemēro citus piekritības noteikumus. Jaunās dalībvalsts tiesas saskaņā ar 8. pantu iegūst jurisdikciju, lai lemtu par lietām saistībā ar saskarsmes tiesībām, līdz ko bērns iegūst pastāvīgu dzīvesvietu šajā valstī.

- Tas attiecas tikai uz „likumīgu” pārvietošanos.

Ir jānosaka, vai saskaņā ar kādu no tiesas nolēmumiem vai likumiem, kas tiek piemēroti izcelsmes dalībvalstī (tostarp ar noteikumiem par starptautiskām privāttiesībām), personai, kurai ir vecāku atbildība, ir atļauts pārvietoties ar bērnu uz citu dalībvalsti bez citas personas, kurai ir vecāku atbildība, piekrišanas. Ja aizvešana ir pretlikumīga, nepiemēro 9. pantu, bet gan 10. pantu (*skat. VII nodaļu*). No otras puses, ja vienpusējs lēmums mainīt bērna pastāvīgo dzīvesvietu ir likumīgs, tiek piemērots 9. pants, ja izpildīti turpmāk noteiktie nosacījumi.

■ **Tas tiek piemērots tikai trīs mēnešu laikā pēc pārvietošanās.**

Trīs mēnešu periods tiek aprēķināts no dienas, kad bērns ir fiziski pārvietots no izcelsmes dalībvalsts. Pārvietošanās dienu nevajadzētu jaukt ar dienu, kad bērns iegūst pastāvīgu dzīvesvietu jaunajā dalībvalstī. Ja prasība izcelsmes dalībvalsts tiesā ir iesniegta pēc trim mēnešiem pēc pārvietošanās dienas, tai nav jurisdikcijas saskaņā ar 9. pantu.

■ **Bērnam trīs mēnešu laikā ir jāiegūst pastāvīga dzīvesvieta jaunajā dalībvalstī.**

Tikai tad, ja bērns trīs mēnešu laikā jaunajā dalībvalstī ir ieguvis pastāvīgu dzīvesvietu, piemēro 9. pantu. Ja bērns šajā periodā nav ieguvis pastāvīgu dzīvesvietu, saskaņā ar 8. pantu jurisdikciju saglabā izcelsmes dalībvalsts tiesas.

■ **Personai, kurai ir saskarsmes tiesības, joprojām ir jā saglabā pastāvīga dzīvesvieta izcelsmes dalībvalstī.**

Ja personas, kurai ir saskarsmes tiesības, pastāvīga dzīvesvieta vairs nav izcelsmes dalībvalstī, 9. pantu nepiemēro, taču jaunās dalībvalsts tiesas iegūst jurisdikciju, līdz ko bērns šajā dalībvalstī ir ieguvis pastāvīgu dzīvesvietu.

■ **Persona, kurai ir saskarsmes tiesības, nav piekritusi jurisdikcijas maiņai.**

Tā kā šī noteikuma mērķis ir garantēt, ka persona, kurai ir saskarsmes tiesības, var iesniegt prasību savas dalībvalsts tiesās, 9. pantu nepiemēro, ja viņš vai viņa ir gatava piekrist jurisdikcijas pārejai uz jaunās dalībvalsts tiesām. Tādējādi, ja persona, kurai ir saskarsmes tiesības, piedalās lietas izskatīšanā par saskarsmes tiesībām jaunās dalībvalsts tiesā, neapstrīdot šīs tiesas jurisdikciju, 9. pantu nepiemēro, un jaunās dalībvalsts tiesa iegūst jurisdikciju (2. punkts). Tāpat 9. pants neliedz personai, kurai ir saskarsmes tiesības, iesniegt jaunās dalībvalsts tiesās prasību par saskarsmes tiesību jautājuma pārskatīšanu.

- **Regula neliedz jaunās dalībvalsts tiesām lemt par citām lietām, kas nav saistītas ar saskarsmes tiesībām.**

Regulas 9. pants attiecas tikai uz jurisdikciju, lemjot par saskarsmes tiesībām, taču to nepiemēro citās lietās par vecāku atbildību, piemēram, aizbildnības tiesībām. 9. pants tādējādi neliedz personai, kurai ir saskarsmes tiesības un kura ir pārvietojusies ar bērnu uz citu dalībvalsti, iesniegt prasību šīs dalībvalsts tiesās par jautājumu, kas attiecas uz aizbildnības tiesībām, trīs mēnešu laikā pēc pārvietošanās.

Bērna iepriekšējās pastāvīgās dzīvesvietas piekritības turpināšanās

9. PANTS

Vai nolēmumu par saskarsmes tiesībām ir pieņēmušas tās dalībvalsts tiesas, no kuras bērns tika pārvietots („izcelsmes dalībvalsts”)?

▼ JĀ

→ NĒ

9. pantu nepiemēro, taču citas dalībvalsts tiesas kļūst kompetentas, kad bērns iegūst tur pastāvīgu dzīvesvietu saskaņā ar 8. pantu.

Vai bērns ir pārvietots likumīgi no izcelsmes dalībvalsts uz citu dalībvalsti („jauno dalībvalsti”)?

▼ JĀ

→ NĒ

Ja pārvietošana ir **nelikumīga**, tiek piemēroti noteikumi par bērnu nolaupīšanu.

Vai bērns ir ieguvis pastāvīgu dzīvesvietu jaunajā dalībvalstī 3 mēnešu laikā?

▼ JĀ

→ NĒ

9. pantu nepiemēro. Ja bērnam pēc 3 mēnešiem joprojām ir pastāvīga dzīvesvieta izcelsmes dalībvalstī, šis dalībvalsts tiesām saglabājas jurisdikcija saskaņā ar 8. pantu.

Vai personai, kurai ir saskarsmes tiesības, joprojām ir pastāvīga dzīvesvieta izcelsmes dalībvalstī?

▼ JĀ

→ NĒ

9. pantu nepiemēro.

Vai persona, kurai ir saskarsmes tiesības, piedalījās jaunās dalībvalsts tiesās notiekošos tiesas procesos bez to piekritības apstrīdēšanas?

▼ JĀ

→ NĒ

9. pantu piemēro.

▼ JĀ 9. pantu nepiemēro.

b **Piekritība bērna nolaupīšanas gadījumos**

10. PANTS

Piekritību bērna nolaupīšanas gadījumos regulē īpaši noteikumi (skat. VII nodaļu).

c **Vienošanās par piekritību**

12. PANTS

Regula paredz ierobežotu iespēju iesniegt prasību tās dalībvalsts tiesā, kurā bērnam nav pastāvīgās dzīvesvietas, vai nu tāpēc, ka lieta ir saistīta ar uzsāktu laulības šķiršanas tiesas procesu, vai arī tāpēc, ka bērnam ir būtiska saikne ar attiecīgo dalībvalsti.

Regulas 12. pants aptver divas atšķirīgas situācijas:

Situācija Nr. 1:

Laulības šķiršanas tiesas kompetence lietās saistībā ar vecāku atbildību

12. PANTA 1. UN 2. PUNKTS

Kad norit tiesvedība laulības šķiršanas lietās dalībvalstī, šīs dalībvalsts tiesām ir jurisdikcija lietās par vecāku atbildību arī tad, ja attiecīgajam bērnam nav pastāvīgas dzīvesvietas šajā dalībvalstī. Šo pantu piemēro neatkarīgi no tā, vai bērns ir abu laulāto [kopējs] bērns vai nav.

Laulības šķiršanas tiesai ir jurisdikcija [vecāku atbildības lietās], ja tiek izpildīti šādi nosacījumi:

- Vismaz vienam no laulātajiem vecākiem ir vecāku atbildība attiecībā uz bērnu.
- Tiesnesim būtu jānosaka, vai brīdī, kad tiesā pieņemta prasība, visas personas, kurām ir vecāku atbildība, ir piekritušas laulības šķiršanas tiesas piekritībai, formāli to apstiprinot vai citādi to parādot nepārprotamā veidā.
- Šīs tiesas piekritība atbilst bērna labākajām interesēm.

Laulības šķiršanas tiesas jurisdikcija izbeidzas, tiklīdz:

- likumīgā spēkā ir stājies galīgais spriedums par laulības šķiršanu vai
- likumīgā spēkā ir stājies galīgais spriedums lietā par vecāku atbildību, kas vēl bija tiesvedības procesā laikā, kad stājās spēkā nolēmums par laulības šķiršanu, vai
- tiesvedība attiecībā uz laulības šķiršanu un vecāku atbildību ir izbeigta cita iemesla dēļ (piemēram, pieteikumi par laulības šķiršanu vai vecāku atbildību ir atsaukti).

Regulas autoru mērķis nebija paredzēt atšķirību starp terminu „bērna interesēs” (*superior interests of the child*) (12. panta 1. punkta b) apakšpunkts) un terminu „bērna labākajās interesēs” (*best interests of the child*) (12. panta 3. punkta b) apakšpunkts) regulas tekstā angļu valodā. Regulas citu valodu versijas abos apakšpunktos izmanto vienādu terminu redakciju.

Situācija Nr. 2:

Tādas dalībvalsts tiesas jurisdikcija, ar kuru bērnam ir būtiska saikne

12. PANTA 3. PUNKTS

Ja nenorit tiesvedība laulības šķiršanas lietā, dalībvalsts tiesām var būt piekritīgas lietas par vecāku atbildību pat tad, ja bērnam nav pastāvīgas dzīvesvietas šajā dalībvalstī un ja tiek izpildīti šādi nosacījumi:

- Bērnam ir būtiska saikne ar attiecīgo dalībvalsti, jo īpaši, ja vienai no personām, kurai ir vecāku atbildība, ir pastāvīga dzīvesvieta šajā valstī, vai bērns ir šīs valsts pilsonis. Šo kritēriju uzskaitījums nav izsmeļošs, un ir iespējams pamatot šo saikni arī ar citiem kritērijiem.

- Visas puses ir piekritušas šīs tiesas jurisdikcijai tieši vai citādā nepārprotamā veidā laikā, kad tiesā ir iesniegta prasība (līdzīga prasība kā situācijā Nr. 1).
- Piekritība atbilst bērna labākajām interesēm (kā iepriekš minēts 12. panta 1. punktā).

12. panta 4. punkts nosaka, kādos apstākļos lietas piekritība saskaņā ar šo pantu tiek uzskatīta par atbilstošu „bērna labākajām interesēm” gadījumos, kad attiecīgā bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir tās trešās valsts teritorijā, kura nav Līgumslēdzēja Valsts 1996. gada 19. oktobra Hāgas Konvencijai par bērna aizsardzību (*skat. XI nodaļu*).

d Bērna klātbūtne

13. PANTS

Ja nav iespējams noteikt bērna pastāvīgo dzīvesvietu un 12. pants nav piemērojams, 13. pants ļauj dalībvalsts tiesnesim lemt par lietām par vecāku atbildību attiecībā uz bērniem, kuri atrodas tajā dalībvalstī.

e Pārējie jurisdikcijas jautājumi

14. PANTS

Ja dalībvalsts tiesām nav jurisdikcijas saskaņā ar 8. līdz 13. pantu, piekritību katrā dalībvalstī nosaka šīs valsts nacionālo tiesību akti attiecībā uz starptautiskām privāttiesībām. Šādi lēmumi ir atzīstami un pasludināmi par izpildāmiem citā dalībvalstī saskaņā ar regulas noteikumiem.

III. Lietas nodošana tiesai, kas atrodas labākā vietā tiesas spriešanai

15. PANTS

Regula paredz jaunu noteikumu, kas pieļauj, ka izņēmuma kārtā tiesa, kurā ir ierosināta lieta, nodod lietu citas dalībvalsts tiesai, ja pēdējā atrodas labākā vietā tiesas spriešanai. Tiesa var nodot **visu lietu** vai kādu **tās noteiktu daļu**.

Saskaņā ar vispārējo noteikumu lieta piekrīt tās dalībvalsts tiesām, kur prasības iesniegšanas brīdī tiesā ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta (8. pants). Tādējādi piekritība nepāriet automātiski gadījumā, kad bērns tiesvedības laikā iegūst jaunu pastāvīgu dzīvesvietu citā dalībvalstī.

Taču var būt ārkārtēji apstākļi, kad tiesa, kurā ir iesniegta prasība („izcelsmes tiesa”), neatrodas labākajā vietā tiesas spriešanai. 15. pants pieļauj, ka šādos gadījumos izcelsmes tiesa var nodot lietu citas dalībvalsts tiesai, ja tas ir bērna labākajās interesēs.

Kad lieta ir nodota citas dalībvalsts tiesai, to nedrīkst nodot tālāk trešajai tiesai (13. apsvērumš).

1. Kādos apstākļos ir iespējams nodot lietu?

Nodošana notiek, ievērojot šādus nosacījumus:

Bērnam ir jābūt „īpašai saiknei” ar citu dalībvalsti. 15. panta 3. punktā ir uzskaitītas šādas piecas situācijas, kurās saskaņā ar regulu šāda saikne pastāv:

- šī cita dalībvalsts ir kļuvusi par bērna pastāvīgo dzīvesvietu pēc tam, kad izcelsmes tiesā iesniegta prasība; vai
- šī cita dalībvalsts ir bērna iepriekšējā pastāvīgā dzīvesvieta; vai
- tā ir bērna pilsonības vieta; vai
- ir tās personas pastāvīgā dzīvesvieta, kurai ir vecāku atbildība; vai
- šī cita dalībvalsts ir vieta, kurā atrodas bērna īpašums, un ja lieta ir saistīta ar bērna aizsardzības pasākumiem, kuri attiecas uz šī īpašuma pārvaldīšanu, saglabāšanu vai atsavināšanu.

Turklāt abām tiesām ir jābūt pārliecinātām, ka nodošana ir bērna labākajās interesēs. Tiesnešiem būtu jāsadarbojas, lai to izvērtētu, pamatojoties uz „īpašiem lietas apstākļiem”.

Nodošana var notikt:

- pēc pieteikuma saņemšanas no kādas puses **vai**
- pēc pašas tiesas ierosmes, ja vismaz viena no pusēm piekrīt, **vai**
- pēc pieteikuma saņemšanas no citas dalībvalsts tiesas, ja vismaz viena no pusēm piekrīt.

2. Kāda ir piemērojamā procesuālā kārtība?

Tiesa, kurā ir iesniegta prasība par nodošanu vai kura vēlas nodod lietu pēc savas ierosmes, ir divas iespējas:

- **tā var apturēt tiesvedību un aicināt puses iesniegt prasību citas dalībvalsts tiesā vai**
- **tā var tieši lūgt citas dalībvalsts tiesu pieņemt lietu.**

Pirmajā gadījumā izcelsmes tiesai ir jānosaka termiņš, kādā pusēm ir jāiesniedz prasība citas dalībvalsts tiesās. Ja puses neiesniedz šādu prasību citai tiesai noteiktajā laikā, lieta netiek nodota, un izcelsmes tiesa turpina īstenot jurisdikciju. Regula nenosaka īpašu termiņu, taču tam ir jābūt pietiekoši īsam, lai nodrošinātu, ka nodošana nerada nevajadzīgu kavējumu, kas nodara kaitējumu bērnam vai pusēm. Tiesa, kas ir saņēmusi prasību par nodošanu, sešu nedēļu laikā pēc prasības iesniegšanas pieņem lēmumu par nodošanas pieņemšanu vai nepieņemšanu. Būtiskam jautājumam vajadzētu būt, vai konkrētā lietā nodošana būs atbilstoša bērna labākajām interesēm. Centrālās iestādes var spēlēt nozīmīgu lomu informācijas sniegšanā tiesnešiem par situāciju citā dalībvalstī. Izvērtējums būtu

jābalsta uz savstarpējās uzticības principu un pieņēmumu, ka visu dalībvalstu tiesas ir kompetentas risināt šo lietu.

Ja otrā tiesa noraida piekritību vai sešu nedēļu laikā kopš prasības iesniegšanas tā nepieņem jurisdikciju, izcelsmes tiesa saglabā jurisdikciju un tā šai tiesai ir jāīsteno.

3. Daži praktiski aspekti

> Kā tiesnesis, kas vēlas nodot lietu, uzzina, kura no citas dalībvalsts tiesām ir kompetentā tiesa?

Lai atrastu citas dalībvalsts kompetento tiesu, var izmantot Eiropas Tiesiskās sadarbības atlasu civillietās. Tiesiskās sadarbības atlasu civillietās nosaka teritoriāli kompetento tiesu citā dalībvalstī, norādot dažādu tiesu kontaktinformāciju (nosaukumu, tālruņa numuru, e-pasta adresi u.t.t.⁽¹⁾) (skat. Eiropas Tiesiskās sadarbības atlasu civillietās). Centrālās iestādes, kas noteiktas saskaņā ar šo regulu, arī var palīdzēt tiesnešiem kompetentās tiesas meklējumos citā dalībvalstī (skat. *X nodaļu*).

> Kā tiesnešiem būtu savstarpēji jāsaazinās?

Regulas 15. pants nosaka, ka nodošanas jautājumā tiesas sadarbojas tieši vai ar centrālās iestādes starpniecību. Īpaši lietderīgi būtu sazināties attiecīgajiem tiesnešiem, lai izvērtētu, vai konkrētajā gadījumā ir izpildītas prasības attiecībā uz nodošanu, jo īpaši, vai tā būtu bērna labākajās interesēs. Ja abi tiesneši runā vienā valodā vai saprotas kādā vienā valodā, viņiem nekavējoties vajadzētu sazināties pa tālruni vai ar e-pasta starpniecību. Var būt lietderīgi izmantot citas moderno tehnoloģiju piedāvātās iespējas, piemēram, konferences zvanus. Ja pastāv valodas barjera, tiesneši var pajauties uz tulkiem. Arī centrālās iestādes spēs palīdzēt tiesnešiem. Tiesneši vēlēšies informēt puses un to juridiskos pārstāvjus par notiekošo, taču izlemjot par to, kādas procedūras un drošības kontroles sistēma atbilst konkrētam gadījumam, ir pašu tiesnešu ziņā.

(1) http://www.europa.eu.int/comm/justice_home/judicialatlascivil

Tiesneši vēlēties informēt puses un to juridiskos pārstāvjus par notiekošo, taču izlemt par to, kādas procedūras un drošības pasākumi ir atbilstoši konkrētam gadījumam, ir pašu tiesnešu ziņā.

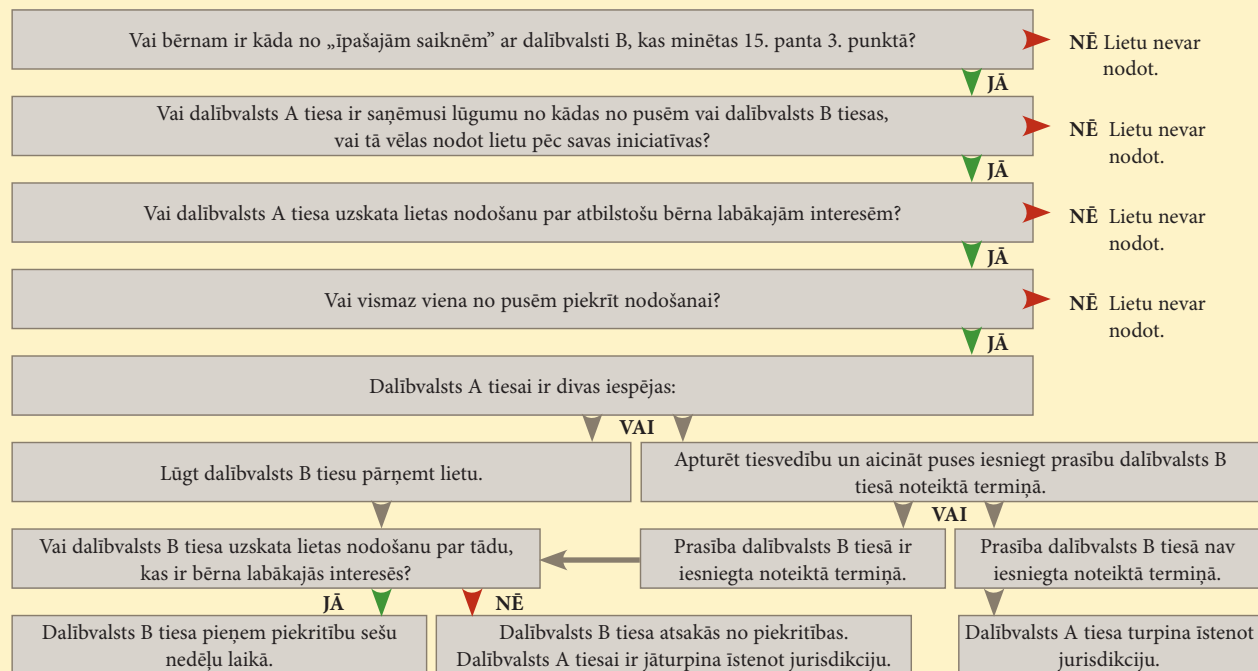
Tiesas var sadarboties arī ar centrālo iestāžu starpniecību.

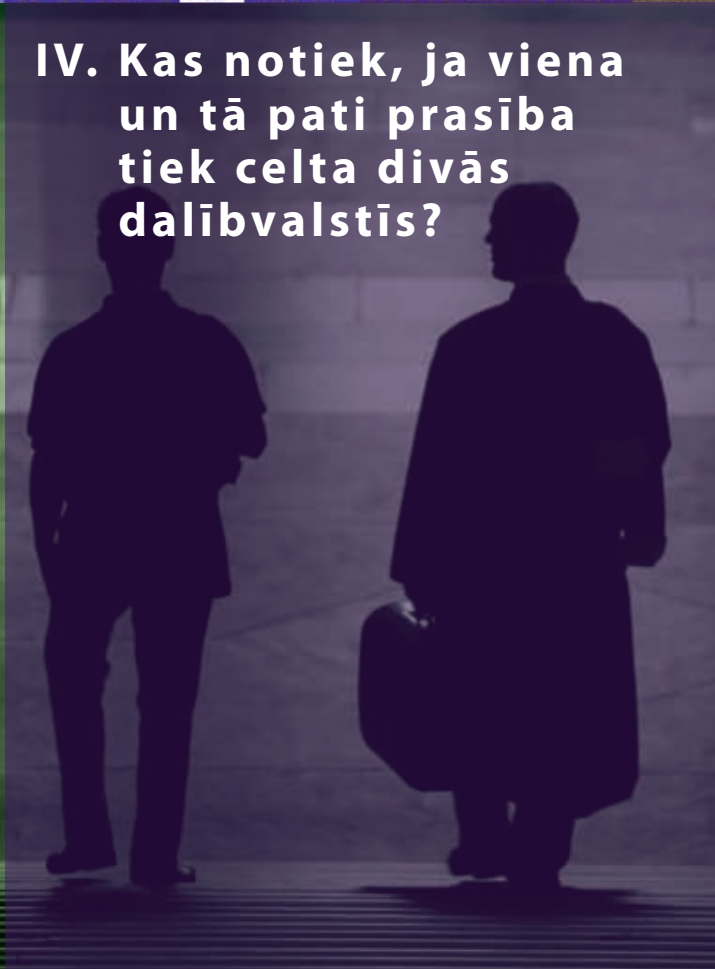
➤ **Kas atbild par dokumentu tulkošanu?**

Regulas 15. pants neparedz noteikumus attiecībā uz tulkošanu. Tiesnešiem ir jāmēģina rast praktisku risinājumu, kas atbilst katras lietas vajadzībām un apstākļiem. Ievērojot attiecīgās valsts procesuālās tiesības, tulkojums var arī nebūt nepieciešams, ja lieta tiek nodota tiesnesim, kas saprot valodu, kurā ir notikusi lietas izskatīšana. Ja tulkojums ir nepieciešams, var tulkot tikai visnozīmīgākos dokumentus. Centrālās iestādes var palīdzēt neoficiālu tulkojumu nodrošināšanā (*skat. X nodaļu*).

Nodošana tiesai, kas atrodas labākā vietā tiesas spriešanai

Kad dalībvalsts (dalībvalsts A) tiesā ir iesniegta prasība saskaņā ar šīs regulas 8.-14. pantu, tā izņēmuma kārtā var nodot to citas dalībvalsts (dalībvalsts B) tiesai, ja ir izpildīti šādi nosacījumi:

IV. Kas notiek, ja viena un tā pati prasība tiek celta divās dalībvalstīs?

19. PANTA 2. PUNKTS

Var gadīties, ka puses ceļ prasības tiesā par vecāku atbildību attiecībā uz vienu un to pašu bērnu un uz tā paša pamata dažādās dalībvalstīs. Tas var radīt paralēlu prasību esamību un tātad pretrunīgu spriedumu iespējamību vienā lietā.

Regulas 19. panta 2. punkts regulē situāciju, kurā prasības attiecībā uz vecāku atbildību tiek celtas dažādu dalībvalstu tiesās par:

- **vienu un to pašu bērnu un**
- **uz tā paša pamata.**

Šādā situācijā 19. panta 2. punkts nosaka, ka principā kompetentā tiesa ir tā tiesa, kurā pirmajā ir celta prasība. Tiesai, kurā prasība celta kā otrajā tiesā, ir jāaptur tiesvedība un jāgaida, kamēr tiesa, kurā pirmajā iesniegta prasība, izlemj par lietas piekritību tai. Ja pirmā tiesa uzskata sevi par kompetentu, otrajai tiesai ir jāatsakās no piekritības. Otrā tiesa var turpināt tiesvedību tikai tad, ja pirmā tiesa nonāk pie secinājuma, ka tai nav jurisdikcijas, vai ja pirmā tiesa pieņem lēmumu nodot lietu saskaņā ar 15. pantu.

Sagaidāms, ka *lis pendens* mehānisms tiesvedībā par vecāku atbildību tiks izmantots samērā reti, jo parasti bērnam ir pastāvīgā dzīvesvieta tikai vienā dalībvalstī, kurā tiesām ir jurisdikcija saskaņā ar vispārējo noteikumu (8. pants).

Atļaujot lietas nodošanu, regula nosaka citu veidu, kā izvairīties no potenciāla konflikta par jurisdikciju. Proti, 15. pants pieļauj tiesai izņēmuma kārtā vai noteiktos apstākļos nodot lietu vai atsevišķu lietas daļu citai tiesai (*skat. III nodaļu*).

V. Kā spriedumu var atzīt un izpildīt citā dalībvalstī?

21., 23.-39. PANTS

Ikviena no ieinteresētajām pusēm var pieprasīt sprieduma par vecāku atbildību, kuru izdevusi dalībvalsts tiesa, atzīšanu vai neatzīšanu un pasludināšanu par izpildāmu citā dalībvalstī (atzīšanas procedūra).

Pieteikums ir jāiesniedz dalībvalsts kompetentajā tiesā, kurā lūgta atzīšana un izpildīšana. Dalībvalstu šim nolūkam nozīmētās tiesas ir atrodamas sarakstā⁽¹⁾. Šai tiesai nekavējoties ir jāpasludina spriedums par izpildāmu tajā dalībvalstī. Ne personai, pret kuru lūgta izpilde, ne bērnam nav tiesību iesniegt tiesai iesniegumus [attiecībā uz pieteikumu].

Tiesa var atteikt sprieduma pasludināšanu par izpildāmu tikai šādos gadījumos, kad:

- tas būtu klaji pretrunā tās dalībvalsts sabiedriskajai kārtībai, kurā tiek lūgta atzīšana;
- bērnam nav bijusi iespēja tikt uzklausiņam, izņemot steidzamus gadījumus;
- spriedums tika pasludināts tās personas prombūtnē, kurai dokumenti, uz kuru pamata ierosināta lieta, nav noteiktā kārtā uzrādīti pietiekami savlaicīgi, lai šī persona varētu sev nodrošināt aizstāvību, ja vien nav konstatējams, ka šī persona ir nepārprotami piekritusi spriedumam;
- personai, kas uzstāj, ka ar spriedumu tiek pārkāpta tās vecāku atbildība, nav bijusi dota iespēja tikt uzklausiņai;

- spriedums ir pretrunā citam spriedumam saskaņā ar 23. panta e) un f) apakšpunkta noteikumiem;
- lieta attiecas uz bērna novietošanu citā dalībvalstī, un nav bijusi ievērota 56. pantā noteiktā kārtība.

Puses var pārsūdzēt lēmumu. Sūdzību iesniedz dalībvalstīs šim nolūkam paredzētās tiesās, kas ir atrodamas sarakstā⁽¹⁾. Šajā posmā abas puses var tiesai iesniegt iesniegumus (attiecībā uz pieteikumu).

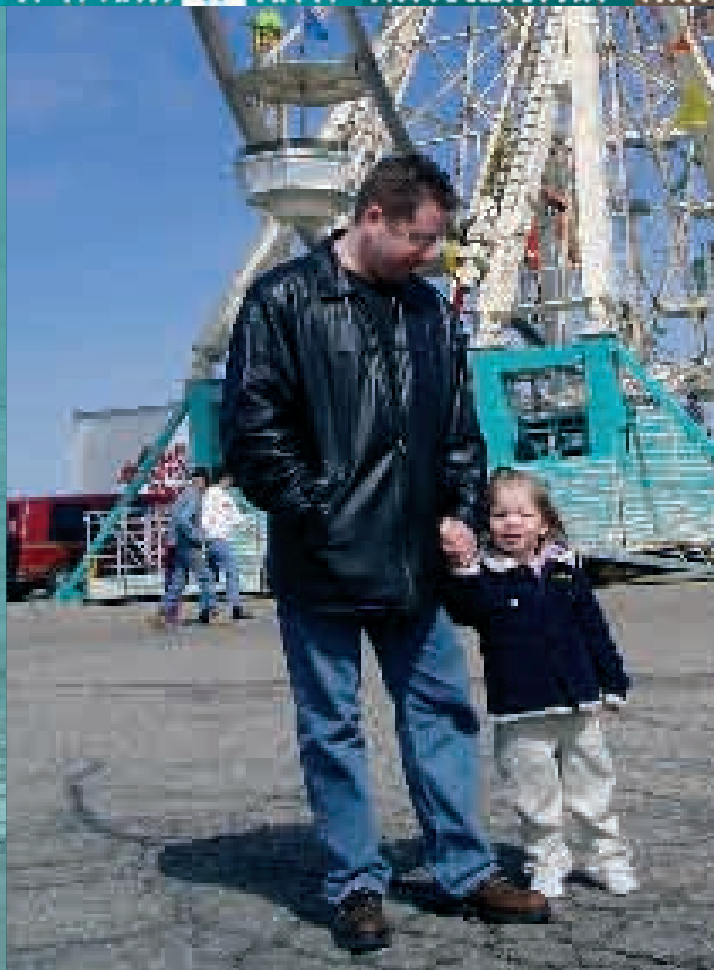
Iesniedzot pieteikumu oficiālai atzīšanai, personai ir tiesības uz juridisko palīdzību, ja tai bija šādas tiesības savā izcelsmes dalībvalstī (50. pants). Šādai personai palīdzību var sniegt arī centrālās iestādes, kuras sniedz informāciju un palīdzību tādām personām, kam ir vecāku atbildība, kuras prasa nolēmuma par vecāku atbildību atzīšanu un izpildi citā dalībvalstī (55. panta b) punkts).

Iepriekš minētā procedūra ir pārņemta no Briseles II Regulas. To piemēro lēmumiem par vecāku atbildību, piemēram, lietās par aizbildnības tiesībām. Taču ir divi izņēmumi, kuru gadījumā regula neattiecas uz šo procedūru un nolēmums ir atzīstams un izpildāms citā dalībvalstī bez jebkādas procedūras. Šie izņēmumi attiecas uz saskarsmes tiesībām (*skat. VI nodaļu*) un bērna atpakaļatdošanu pēc nolaupīšanas (*skat. VII nodaļu*).

(1) OV C40 17.02.05, 2. lpp

VI. Noteikumi par saskarsmes tiesībām

1. Saskaņā ar šo regulu saskarsmes tiesības ir automātiski atzīstamas un izpildāmas

40. UN 41. PANTS

Viens no regulas galvenajiem mērķiem ir nodrošināt, ka bērns pēc atšķiršanas uztur kontaktus ar visām personām, kurām ir vecāku atbildība, pat tad, ja tās dzīvo dažādās dalībvalstīs. Regula veicina pārrobežu saskarsmes tiesību īstenošanu, nodrošinot, ka spriedums par saskarsmes tiesībām, kas izdots vienā dalībvalstī, tiek automātiski atzīts un izpildīts citā dalībvalstī, ja tam ir pievienota apliecība. Šī jaunā noteikuma sekas ir divējādas: a) vairs nav nepieciešams sniegt pieteikumu atzīšanai un b) vairs nav iespējams iebilst pret sprieduma atzīšanu. Spriedums ir jāapliecina izcelsmes dalībvalstī, nodrošinot to, ka ir ievērotas noteiktas procesuālās garantijas. Jaunā kārtība neliedz personām, kurām ir vecāku atbildība, pieprasīt sprieduma atzīšanu un izpildi, iesniedzot pieteikumu atzīšanai saskaņā ar attiecīgajām regulas daļām, ja tās to vēlas (40. panta 2. punkts) (*skat. V nodāļu*).

2. Uz kādām saskarsmes tiesībām attiecas regula?

„Saskarsmes tiesības” ietver jo īpaši tiesības ierobežotā laikposmā paņemt bērnu uz vietu, kas nav viņa pastāvīgā dzīvesvieta (2. panta 10. punkts).

Jaunie noteikumi par saskarsmes tiesībām attiecas uz jebkurām saskarsmes tiesībām neatkarīgi no tā, kāda persona ir to saņēmējs. Saskaņā ar valstu nacionālajiem tiesību aktiem saskarsmes tiesības var tikt piešķirtas vienam no vecākiem, ar kuru bērns nedzīvo kopā, vai citiem ģimenes locekļiem, piemēram, vecvecākiem vai trešajām personām.

„Saskarsmes tiesības” sevi iekļauj visus saskarsmes veidus starp bērnu un citām personām, tajā skaitā saziņu pa telefonu un e-pastu.

Jaunie noteikumi par atzīšanu un izpildi tiek piemēroti tikai spriedumiem, ar kuriem tiek piešķirtas saskarsmes tiesības. Pretēji tam, lēmumus, ar kuriem tiek atteikta prasība pēc saskarsmes tiesībām, regulē vispārējie noteikumi par atzīšanu.

3. Kādi ir apliecības izsniegšanas nosacījumi?

Spriedums par saskarsmes tiesībām ir tieši atzīstams un izpildāms citā dalībvalstī, ja tam ir pievienota apliecība, ko izdod izcelsmes tiesas tiesnesis, kas taisīja spriedumu. Apliecība garantē, ka tiesvedības procesa laikā izcelsmes dalībvalstī ir ievērotas noteiktas procesuālās garantijas.

40. UN 41. PANTS UN 3. PIELIKUMS

Izcelsmes tiesas tiesnesis izsniedz apliecību, kad viņa/ viņš ir pārbaudījis, ka ir ievērotas šādas procesuālās garantijas:

- visām ieinteresētajām pusēm tika sniegta iespēja tikt uzklusītām;
- bērnam tika sniegta iespēja tikt uzklusītam, izņemot gadījumus, kad noklausīšanās tika uzskatīta par nepiemērotu, ņemot vērā bērna vecumu un briedumu;
- gadījumā, kad spriedums ir taisīts aizmuguriski – ja dokuments, uz kura pamata ierosināta lieta, vai līdzvērtīgs dokuments prombūtnē esošajai personai ir uzrādīts pietiekami laicīgi un attiecīgā kārtā, lai šī persona varētu sev nodrošināt aizstāvību, vai ja, neraugoties uz to, ka šai personai ir uzrādīts attiecīgais dokuments, bet tas izdarīts pretrunā ar šiem nosacījumiem, ir noskaidrots, ka minētā persona ir nepārprotami piekritusi lēmumam.

Izcelsmes tiesas tiesnesis izsniedz apliecību, aizpildot standarta veidlapu, kas atrodama III pielikumā, valodā, kādā taisīts spriedums. Apliecība norāda ne tikai uz to, ka ir ievērotas iepriekšminētās procesuālās garantijas, tā satur arī praktiska rakstura informāciju, kuras mērķis ir atvieglot sprieduma izpildi (piemēram, personu, kam ir vecāku atbildība, un attiecīgo bērnu vārdus un adreses, jebkādas praktiskus nosacījumus attiecībā uz saskarsmes tiesību īstenošanu, personas, kurai ir saskarsmes tiesības, vai otra vecāka jebkādas īpašās saistības vai jebkādas ierobežojumus, kas var būt saistīti ar saskarsmes tiesību īstenošanu). Visas saistības, kas minētas apliecībā attiecībā uz saskarsmes tiesībām, principā ir automātiski izpildāmas saskaņā ar jaunajiem noteikumiem.

Lai gan regula to nenosaka, tiesneši varētu apsvērt, ka tā būtu laba prakse ietvert spriedumā aprakstu par iemesliem, kāpēc bērnam netika sniegta iespēja tikt uzklaustam.

Ja nav ievērotas procesuālās garantijas, lēmums netiks automātiski atzīts un pasludināts par izpildāmu citā dalībvalstī, un šai nolūkā pusēm būs jāsniedz pieteikums atzīšanai (*skat. 5.nodaļu*).

4. Kad izcelsmes tiesas tiesnesis izsniedz apliecību?

41. PANTA 1. UN 3. PUNKTS

Tas ir atkarīgs no tā, vai sprieduma pieņemšanas laikā pastāv iespēja, ka saskarsmes tiesību īstenošanai būs pārrobežu raksturs.

a Saskarsmes tiesības ir saistītas ar pārrobežu situāciju

Ja sprieduma pieņemšanas laikā saskarsmes tiesības attiecas uz pārrobežu situāciju, piemēram, viens no vecākiem ir citas dalībvalsts iedzīvotājs vai plāno pārcelties uz citu dalībvalsti, tiesnesis izsniedz apliecību pēc savas iniciatīvas (*ex officio*), kad spriedums kļūst izpildāms, arī tad, ja tas ir tikai izpildāms pagaidu kārtībā.

Daudzu dalībvalstu nacionālo tiesību akti paredz, ka spriedumi par vecāku atbildību ir apliecības „apliecības izpildāmi,” neskatoties uz to, ka pastāv iespēja to pārsūdzēšanai. Ja valsts nacionālie tiesību akti neparedz, ka spriedums ir izpildāms laikā, kamēr tiek skatīta pārsūdzība, regula piešķir šādas tiesības [pasludināt spriedumu par izpildāmu] izcelsmes tiesas tiesnesim. To mērķis ir novērst novēlotas apelācijas sūdzības, pārmērīgi kavējot nolēmuma izpildi.

b Saskarsmes tiesības nav saistītas ar pārrobežu situāciju

Ja sprieduma pieņemšanas laikā nav pazīmju, kas liecinātu, ka saskarsmes tiesības tiks īstenotas pāri valsts robežām, tiesnesim nav pienākuma izsniegt apliecību. Taču, ja lietas apstākļi norāda uz to, ka ir faktiskā vai potenciālā iespēja, ka saskarsmes tiesībām būtu pārrobežu raksturs, tiesneši apliecības izsniegšanu vienlaicīgi ar spriedumu var uzskatīt par labu praksi. Tas, piemēram, var būt tādā gadījumā, kad attiecīgā tiesa atrodas tuvu robežai ar citu dalībvalsti vai kad personām, kurām ir vecāku atbildība, ir dažādas pilsonības.

Ja situācija vēlākā laika posmā iegūst starptautisku aspektu, piemēram, tāpēc, ka viena no personām, kurai ir vecāku atbildība, pārceļas uz citu dalībvalsti, ikviens no pusēm var šajā laikā lūgt izcelsmes tiesai, kas pieņēma spriedumu, izsniegt apliecību.

5. Vai ir iespējas iesniegt apelācijas sūdzību par apliecību?

43. PANTS UN 24. APSVERUMS

Nē, apliecības izsniegšanu nav iespējams apstrīdēt. Ja izcelsmes tiesas tiesnesis ir pieļāvis kļūdu, aizpildot apliecību, un tā neprecīzi atspoguļo spriedumu, ir iespējams lūgt izcelsmes tiesai izdarīt korekcijas. Šādā gadījumā ir piemērojami izcelsmes dalībvalsts nacionālo tiesību akti.

6. Kāds ir apliecības juridiskais spēks?

41. PANTA 1. PUNKTS UN 45. PANTS

➤ Spriedums par saskarsmes tiesībām, kam ir pievienota apliecība, ir automātiski atzīstams un izpildāms citās dalībvalstīs

Fakts, ka spriedumam par saskarsmes tiesībām ir pievienota apliecība, norāda uz to, ka persona, kurai ir saskarsmes tiesības, var lūgt, lai nolēmums tiek atzīts un izpildīts citā dalībvalstī bez jebkādas starpposma procedūras (atzīšanas). Turklāt otra puse nav tiesīga iebilst pret sprieduma atzīšanu. Tātad neatzīšanas pamati, kas norādīti 23. pantā, neattiecas uz šiem spriedumiem.

Pusei, kas vēlas lūgt saskarsmes tiesību izpildi citā dalībvalstī, ir jāsaņem apliecības un sprieduma kopija. Apliecību nav nepieciešams tulkot, izņemot tās 12. punktu, kas attiecas uz praktiskiem pasākumiem saskarsmes tiesību izmantošanai.

➤ Apliecība nodrošina, ka attiecībā uz atzīšanu un izpildi pret dalībvalstī izdotu spriedumu citā dalībvalstī attiecas tāpat kā pret šīs citas dalībvalsts izdotu spriedumu.

44. UN 47. PANTS

Fakts, ka spriedums ir automātiski atzīstams un izpildāms citā dalībvalstī, nozīmē, ka pret to attiecas kā pret „valsts nacionālu” spriedumu, un tas tiek atzīts un izpildīts saskaņā ar tiem pašiem nosacījumiem kā spriedums, kas izdots šajā dalībvalstī. Ja puse nerīkojas saskaņā ar spriedumu par saskarsmes tiesībām, otra puse var automātiski lūgt dalībvalsts iestādes to izpildīt. Šī regula nenosaka izpildes kārtību; to nosaka valsts nacionālo tiesību akti (skat. VIII nodaļu).

7. Izpildes dalībvalsts tiesu pilnvaras veikt praktiskus pasākumus saskarsmes tiesību izmantošanā

48. PANTS

Izpilde var būt apgrūtināta vai pat neiespējama, ja spriedums neietver pietiekamu informāciju par saskarsmes tiesību izmantošanas pasākumiem vai šādas informācijas tajā vispār nav. Lai nodrošinātu, ka saskarsmes tiesības šajā situācijā tomēr tiek izpildītas, regula dod izpildes dalībvalsts tiesām tiesības veikt praktiskus pasākumus, lai organizētu saskarsmes tiesības, ievērojot attiecīgā sprieduma būtiskākos noteikumus.

Regulas 48. pants nepiešķir jurisdikciju izpildes tiesai attiecībā uz lietas būtību. Praktiskos pasākumus, kurus veic atbilstoši šim noteikumam, vairs nepiemēro, sākot ar dienu, kad dalībvalsts tiesa, kurai ir jurisdikcija attiecībā uz lietas būtību, ir taisījusi spriedumu.

VII. Noteikumi par bērna nolaupīšanu

10., 11., 40., 42., 55. PANTS

Attiecībās starp dalībvalstīm turpina piemērot 1980. gada 25. oktobra Hāgas Konvenciju par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem („1980. gada Hāgas Konvencija”), ko ir ratificējušas visas dalībvalstis. Taču 1980. gada Hāgas Konvenciju papildina atsevišķi šīs regulas noteikumi, kas ir spēkā starp dalībvalstīm bērna nolaupīšanas gadījumos. Attiecībās starp dalībvalstīm lietās, uz kurām šī regula attiecas, tās noteikumi prevalē pār Konvencijas noteikumiem.

Regulas mērķis ir starp dalībvalstīm nepieļaut bērna nolaupīšanu vecāku starpā un, ja tomēr tā notiek, nodrošināt bērna tūlītēju atpakaļatdošanu uz viņa vai viņas izcelsmes dalībvalsti. Šajā regulā ar bērna nolaupīšanu saprot gan nelikumīgu aizvešanu, gan nelikumīgu aizturēšanu (2. panta 11. punkts). Tālāk aprakstītais attiecas uz abām iepriekš minētajām situācijām.

Kad bērns ir nolaupīts no vienas dalībvalsts („izcelsmes dalībvalsts”) uz citu dalībvalsti („pieteikuma saņēmēja dalībvalsts”), regula nodrošina, ka izcelsmes dalībvalsts tiesas saglabā jurisdikciju, lemjot jautājumu par aizbildnību, neraugoties uz nelikumīgas aizvešanu vai aizturēšanas faktu. Kad pieteikums par bērna atpakaļatdošanu ir iesniegts tiesā pieteikuma saņēmējā dalībvalstī, šī tiesa piemēro 1980. gada Hāgas Konvenciju, kas papildināta ar regulas noteikumiem. Ja pieteikuma saņēmējas dalībvalsts tiesa nolemj, ka bērna atpakaļatdošana nenotiks, tai nekavējoties ir jānosūta sava lēmuma kopija izcelsmes dalībvalsts kompetentajai tiesai. Šī tiesa var izskatīt jautājumu par aizbildnību pēc puses pieteikuma. Ja šī tiesa pieņem lēmumu, kas paredz bērna atpakaļatdošanu, šis lēmums ir automātiski atzistams un izpildāms pieteikuma saņēmējā dalībvalstī, bez vajadzības to oficiāli atzīt (*skat. shēmu 49. lpp.*).

Galvenie principi, kas iekļauti jaunajos noteikumos par bērna nolaupīšanu

1. Jurisdikciju saglabā izcelsmes dalībvalsts tiesas (skat. shēmu 39. lpp.).
2. Pieteikuma saņēmējas dalībvalsts tiesas nodrošina bērna tūlītēju atpakaļatdošanu (skat. shēmu 43. lpp.).
3. Ja pieteikuma saņēmējas dalībvalsts tiesa nolemj nenodot bērnu atpakaļ, tai ir jānosūta sava lēmuma kopija izcelsmes dalībvalsts kompetentajai tiesai, kas informē puses. Abām tiesām ir jāsadarbojas (skat. shēmu 49. lpp.).
4. Ja izcelsmes dalībvalsts tiesa izlemj, ka bērna atpakaļatdošanai ir jānotiek, atzišanas prasība šim lēmumam ir atcelta, un tas ir automātiski izpildāms pieteikuma saņēmējā dalībvalstī (skat. shēmu 49. lpp.).
5. Izcelsmes dalībvalsts un pieteikuma saņēmējas dalībvalsts centrālajām iestādēm ir jāsadarbojas un jāpalīdz tiesām to uzdevumu izpildē.

Ir svarīgi atcerēties, ka to jautājumu sarežģītība un raksturs, kuri aplūkoti dažādos starptautiskos aktos attiecībā uz bērna nolaupīšanu, uzsver vajadzību pēc specializētiem vai labi apmācītiem tiesnešiem. Lai gan šīs regulas darbības joma neskar tiesu struktūru, dalībvalstīm, kuras ir piešķirušas jurisdikciju par 1980. gada Hāgas Konvencijas piemērošanu ierobežotam tiesu vai tiesnešu skaitam, ir pozitīva pieredze šajā jomā, kas norāda uz kvalitātes un efektivitātes paaugstināšanos.

1. Jurisdikcija

10. PANTS

Lai atturētu no bērna nelikumīgas aizvešanas vai aizturēšanas, ko izdara vecāki, starp dalībvalstīm, 10. pants nodrošina, ka tās dalībvalsts tiesa, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta pirms nelikumīgas aizvešanas vai aizturēšanas („izcelsmes dalībvalsts”), saglabā kompetenci lemt par jautājumu par aizbildnību arī pēc nelikumīgas aizvešanas vai aizturēšanas. Jurisdikcija var tikt piešķirta jaunās dalībvalsts tiesām („pieteikuma saņēmēja dalībvalsts”) tikai saskaņā ar ļoti strikti nosacījumiem (*skat. shēmu 39. lpp.*).

Regula pieļauj jurisdikcijas piešķiršanu pieteikuma saņēmējas dalībvalsts tiesai tikai šādās divās situācijās:

Situācija Nr. 1:

- Bērns ir ieguvis pastāvīgo dzīvesvietu pieteikuma saņēmējā dalībvalstī, **un**
- visas personas, kurām ir aizbildnības tiesības, ir piekritušas nelikumīgai aizvešanai vai aizturēšanai.

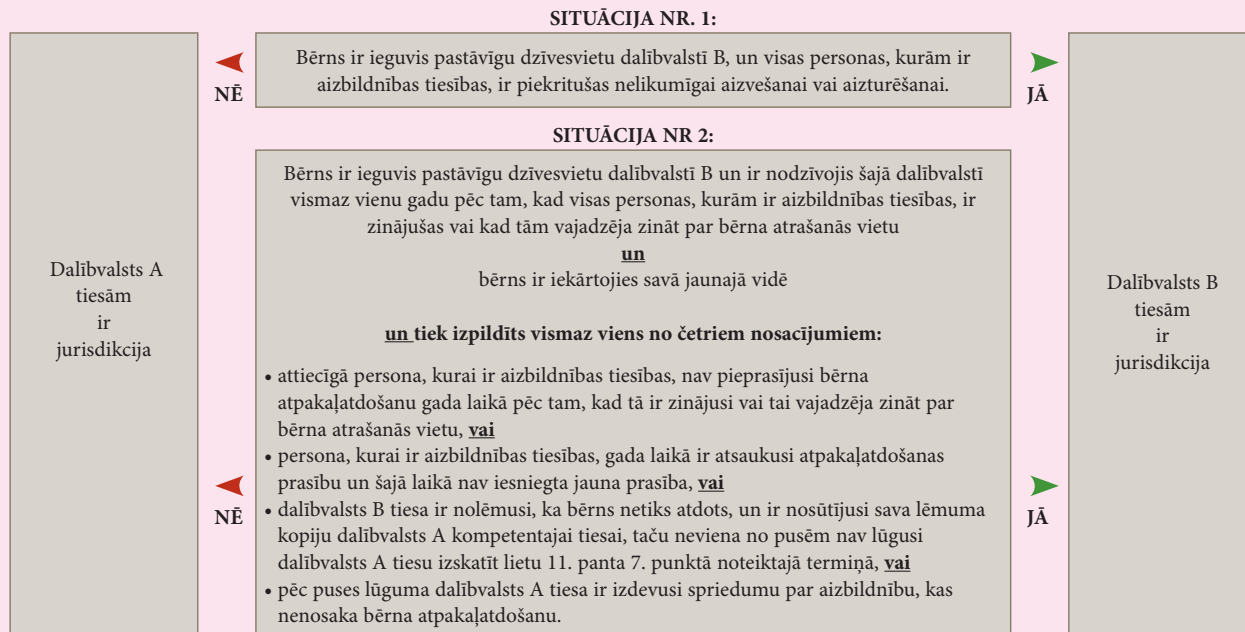
VAI

Situācija Nr. 2:

- Bērns ir ieguvis pastāvīgu dzīvesvietu pieteikuma saņēmējā dalībvalstī un ir nodzīvojis šajā dalībvalstī vismaz vienu gadu pēc tam, kad visas personas, kurām ir aizbildnības tiesības, ir zinājušas vai kad tām vajadzēja zināt par bērna atrašanās vietu, un
- bērns ir iekārtojies savā jaunajā vidē, un papildus tam tiek izpildīts vismaz viens no turpmāk minētajiem nosacījumiem:
  - gada laikā pēc tam, kad atstātā māte vai tēvs ir zinājis vai tam vajadzēja zināt par bērna atrašanās vietu, nav celtas nekādas prasības par bērna atdošanu;
  - atpakaļatdošanas pieteikums tika iesniegts, taču vēlāk tika atsaukts, un gada laikā jauns pieteikums netika iesniegts;
  - pieteikuma saņēmējā dalībvalstī tika izdots lēmums par neatdošanu, un abu dalībvalstu tiesas saskaņā ar 11. panta 6. punktu ir veikušas nepieciešamos pasākumus, taču lieta tika izbeigta saskaņā ar 11. panta 7. punktu, jo puses nebija pieteikušas attiecīgus prasījumus 3 mēnešu laikā pēc paziņošanas dienas;
  - kompetentā izcelsmes tiesa ir izdevusi spriedumu par aizbildnību, kas nenosaka bērna atpakaļatdošanu.

Jurisdikcija bērna nolaupīšanas lietās

Piemērs: Bērns ir nolaupīts no dalībvalsts A uz dalībvalsti B. Kura tiesa ir kompetenta, lai lemtu par aizbildnību?

2. Noteikumi, lai nodrošinātu bērna tūlītēju atpakaļatdošanu

11. PANTA 1. - 5. PUNKTS

Kad dalībvalsts tiesa saņem pieteikumu par bērna atpakaļatdošanu saskaņā ar 1980. gada Hāgas Konvenciju, tiesai ir jāpiemēro konvencijas noteikumi, papildinot tos ar šīs regulas 11. panta 1. līdz 5. punkta noteikumiem (skat. *shēmu 43. lpp.*). Šajā nolūkā tiesnesis var uzskatīt par lietderīgu iepazīties ar attiecīgo tiesu praksi saskaņā ar šo konvenciju, kas ir pieejama INCADAT datubāzē, kuru ir izveidojusi Hāgas Starptautisko Privāttiesību Konference. Izskaidrojošais ziņojums un praktiskās rokasgrāmatas, kas attiecas uz šo konvenciju, arī var būt noderīgas (skat. Hāgas Starptautisko Privāttiesību Konferences mājas lapu⁽¹⁾).

2.1. Tiesai ir jāizvērtē, vai nelikumīga aizvešana vai aizturēšana ir notikusi šīs regulas noteikumu izpratnē

2. PANTA 11. PUNKTA A) UN B) APAKŠPUNKTS

Tiesnesim pirmām kārtām ir jānosaka, vai šīs regulas izpratnē ir notikusi „nelikumīga aizvešana vai aizturēšana”. Definīcija, kas dota 2. panta 11. punktā, ir ļoti līdzīga definīcijai, kas iekļauta 1980. gada Hāgas Konvencijā (3. pants); tā attiecas uz bērna aizvešanu un aizturēšanu, ja ar to tiek pārkāptas uzraudzības [aizbildnības] tiesības saskaņā ar tās dalībvalsts tiesību aktiem, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms nelikumīgas aizvešanas vai aizturēšanas. Taču regulā tiek piebilsts, ka uzraudzības [aizbildnības] tiesības tiek uzskatītas par kopīgi īstenotām, ja viena persona, kurai ir vecāku atbildība, nevar lemt par bērna dzīvesvietu bez citas personas piekrišanas, kurai ir vecāku atbildība. Tā rezultātā bērna aizvešana no vienas dalībvalsts uz otru bez attiecīgas personas piekrišanas saskaņā ar šo regulu nozīmē bērna nelikumīgu aizvešanu vai aizturēšanu. Ja aizvešana ir likumīga saskaņā ar dalībvalsts nacionālo tiesību aktiem, var tikt piemērots regulas 9. pants.

(1) http://www.hcch.net/index_en.php

2.2. Tiesai vienmēr ir jāpieņem lēmums par bērna atpakaļatdošanu, ja bērna aizsardzību ir iespējams nodrošināt izcelsmes dalībvalstī

11. PANTA 4. PUNKTS

Regula pastiprina principu, ka tiesai ir jāpieņem lēmums par bērna tūlītēju atpakaļatdošanu, līdz minimumam sašaurinot 1980. gada Hāgas Konvencijas 13. panta b) apakšpunktā paredzētos izņēmumus. Princips paredz to, ka bērnu vienmēr ir jāatdod, ja viņa aizsardzību ir iespējams nodrošināt izcelsmes dalībvalstī.

Atbilstīgi 1980. gada Hāgas Konvencijas 13. panta b) apakšpunktam tiesai nav pienākuma izdot rīkojumu par atdošanu, ja tas pakļautu bērnu fiziskam vai psiholoģiskam kaitējumam vai nostādītu viņu neciešamā situācijā. Regula iet soli uz priekšu, attiecinot pienākumu izdot rīkojumu par bērna atdošanu arī uz tiem gadījumiem, kad atpakaļatdošana varētu pakļaut bērnu šādam kaitējumam, bet tomēr ir konstatēts, ka izcelsmes dalībvalsts iestādes ir veikušas vai ir gatavas veikt adekvātus pasākumus, lai nodrošinātu bērna aizsardzību pēc atpakaļatdošanas.

Tiesai tas ir jāizskata, balstoties uz lietas faktiem. Fakts, ka izcelsmes dalībvalstī pastāv procedūras bērna aizsardzībai, nav pats par sevi pietiekošs; ir jākonstatē, vai izcelsmes dalībvalsts iestādes ir veikušas konkrētus pasākumus, lai aizsargātu bērnu pēc tā atpakaļatdošanas.

Tiesnesim lielākoties būs grūtības izvērtēt faktiskos apstākļus izcelsmes dalībvalstī. Izcelsmes dalībvalsts centrālo iestāžu palīdzība ir ļoti svarīga, lai izvērtētu, vai šajā valstī ir vai nav veikti aizsardzības pasākumi un vai tie būs pietiekoši, lai nodrošinātu adekvātu bērna aizsardzību pēc atpakaļatdošanas (skat. *X nodaļu*).

2.3. Bērnam un pieteikuma iesniedzējam ir jānodrošina iespēja tikt uzklausiem

11. PANTA 2. UN 5. PUNKTS

Regula pastiprina bērna tiesības tikt uzklausiem tiesvedībā. Tādējādi tiesai jānodrošina iespēja bērnam tikt uzklausiem, izņemot tos gadījumus, kad tiesnesis uzskata to par nepiemērotu, ņemot vērā bērna vecumu vai brieduma pakāpi (*skat. X nodaļu*).

Turklāt tiesa nevar atteikt bērna atpakaļatdošanu, pirmām kārtām nesniedzot personai, kas pieprasījusi bērna atpakaļatdošanu, iespēju tikt uzklausiem. Ievērojot strikti noteikto termiņu, uzklausišanai ir jānotiek visātrākā un visefektīvākā veidā, kas vien ir pieejams. Viena no iespējām ir izmantot pasākumus, kas noteikti Padomes 2001. gada 28. maija Regulā (EK) Nr. 1206/2001 par sadarbību starp dalībvalstu tiesām pierādījumu iegūšanā civillietās un komercietās („Pierādījumu Regula”). Šī regula, kas ir piemērojama no 2004. gada 1. janvāra, veicina sadarbību starp dažādu dalībvalstu tiesām pierādījumu iegūšanā, piemēram, ģimenes tiesību lietās. Tiesa var vai nu pieprasīt otras valsts kompetentajai tiesai iegūt pierādījumus, vai arī tieši iegūt pierādījumus citā dalībvalstī. Ņemot vērā, ka tiesai par bērna atpakaļatdošanu ir jāizlemj sešu nedēļu laikā, pieprasījumu [par pierādījumu iegūšanu] ir nepieciešams izpildīt nekavējoties, turklāt ievērojot vispārīgo 90 dienu termiņu, kas noteikts Pierādījumu Regulas 10. panta 1. punktā. Video- un telekonferenču izmantošana, kas piedāvāta iepriekšminētās regulas 10. panta 4. punktā, var būt īpaši lietderīgs veids pierādījumu iegūšanai šādās lietās.

2.4. Tiesa pieņem lēmumu sešu nedēļu laikā

11. PANTA 3. PUNKTS

Tiesai ir jāpiemēro paātrinātās procedūras, ko piedāvā valsts nacionālo tiesību akti, un jāizdod lēmums sešu nedēļu laikā no brīža, kad tiesā ir iesniegta prasība (tikš pievienota saite uz sarakstu ar procedūrām, kas piemērojamas dažādās dalībvalstīs). Šo laika ierobežojumu drīkst pārsniegt tikai tad, kad ārkārtas apstākļu dēļ to nav iespējams ievērot.

Attiecībā uz lēmumiem, ar kuriem izdots rīkojums par bērna atpakaļatdošanu, 11. panta 3. punkts neparedz, ka šādi lēmumi, kas ir jāizdod sešu nedēļu laikā, ir jāizpilda tādā pašā laika periodā. Tomēr šī ir vienīgā interpretācija, kas efektīvi garantētu mērķa īstenošanu attiecībā uz tūlītēju bērna atpakaļatdošanu strikti noteiktā termiņa robežās. Šis mērķis tiktu noniecināts, ja valsts tiesību akti pieļautu iespēju pārsūdzēt lēmumu par atpakaļatdošanu, vienlaikus atliekot šī lēmuma izpildi, nenosakot laika ierobežojumus pārsūdzēšanas procedūrai.

Šā iemesla dēļ valsts tiesību aktiem būtu jānodrošina, ka lēmums par atpakaļatdošanu, kas izsniegts noteikto sešu nedēļu laikā, ir “izpildāms”. Veids, kā to panākt, ir valsts nacionālo tiesību aktu jautājums. Šim nolūkam var tikt paredzētas dažādas šādas procesuālās kārtības, piemēram:

- a) valsts nacionālo tiesību akti var nepieļaut iespēju pārsūdzēt lēmumu, kas paredz rīkojumu par bērna atpakaļatdošanu, vai
- b) valsts tiesību akti var pieļaut iespēju pārsūdzēt lēmumu, taču nodrošinot, ka lēmums, kas nosaka bērna atpakaļatdošanu, ir izpildāms, neraugoties uz pārsūdzību;

c) ja valsts tiesību akti pieļauj iespēju pārsūdzēt lēmumu un atliek lēmuma izpildi, dalībvalstij ir jāizstrādā procedūras, lai nodrošinātu paātrinātu pārsūdzības izskatīšanu, tādējādi nodrošinot sešu nedēļu termiņa ievērošanu.

Iepriekš aprakstītās procedūras būtu *mutatis mutandis* jāpiemēro arī lēmumiem par neatdošanu atpakaļ, lai mazinātu paralēlas tiesvedības un pretrunīgu lēmumu pieņemšanas risku. Citādi var rasties situācija, kad puse pārsūdz lēmumu par neatdošanu atpakaļ, kas ir izdots tieši pirms sešu nedēļu termiņa notecēšanas [pieteikuma saņēmējā dalībvalstī], un tajā pašā laikā lūdz izcelsmes kompetento tiesu izskatīt lietu.

Bērna atpakaļatdošana

Piezīme: Regulas noteikumi (11. panta 2.-5. punkts) prevalē pār attiecīgajiem Konvencijas noteikumiem.

	Attiecīgie 1980. gada Hāgas Konvencijas noteikumi	Attiecīgie regulas noteikumi
Pienākums izdot rīkojumu par bērna atpakaļatdošanu	12. pants: Dalībvalsts tiesai, uz kuru bērns ir nolaupīts („tiesa”) pamatā ir jāizdod rīkojums par tūlītēju bērna atpakaļatdošanu, ja pēc atpakaļatdošanas pagājis mazāk nekā gads.	11. panta 2.-5. punkts: Regula apstiprina un pastiprina šo principu.
Izņēmumi no šā pienākuma	13. panta 1. punkta b) apakšpunkts: Tiesas pienākumos nav atdot atpakaļ bērnu, ja pastāv nopietns risks, ka viņa vai viņas atdošana sagādās bērnam fizisku vai psiholoģisku kaitējumu, vai citādi radīs neciešamu situāciju.	11. panta 4. punkts: Tiesai ir jāpieņem rīkojums par bērna atpakaļatdošanu pat tad, ja tas pakļautu bērnu riskam, ja ir konstatēts, ka izcelsmes dalībvalsts iestādes nodrošinās bērna aizsardzību pēc tā atpakaļatdošanas.
Bērna uzklausišana	13. panta 1. punkts: Tiesas pienākumos nav izdot rīkojumu par bērna atpakaļatdošanu, ja viņš vai viņa iebilst un ir sasniedzis attiecīgu vecumu un brieduma pakāpi.	11. panta 2. punkts: Tiesa nodrošina to, ka bērnam tiek sniegta iespēja tikt uzklausiņam tiesvedībā, ja vien tas nešķiet nepiemēroti, ņemot vērā tā vecumu vai brieduma pakāpi.
Personas, kurai ir aizbildnības tiesības un kura nav veikusi bērna nelikumīgu aizvešanu vai aizturēšanu, uzklausišana	(nav noteikumu)	11. panta 5. punkts: Tiesa nevar atteikt atdot bērnu atpakaļ, ja personai, kas pieprasījusi bērna atpakaļatdošanu, nav sniegta iespēja tikt uzklausiņai.
Termiņš pieteikumu par atpakaļatdošanu izskatīšanai	11. pants: Tiesai, veicot bērna atgriešanās procedūru, ir jārikojas ātri. Ja tiesa nav pieņēmusi lēmumu 6 nedēļu laikā no lietas uzsākšanas datuma, tai var lūgt paskaidrojumu par aizkavēšanās iemeslu.	11. panta 3. punkts: Tiesai ir jāpieņemro paātrinātās procedūras, ko piedāvā valsts nacionālo tiesību akti. Tiesa izdod savu spriedumu ne vēlāk kā sešas nedēļas pēc pieteikuma iesniegšanas, ja vien nepastāv ārkārtēji apstākļi, kas padara to par neiespējamu.

3. Kas notiek, ja tiesa izlemj par bērna neatdošanu?

11. PANTA 6. UN 7. PUNKTS

➤ Kompetentā tiesa nosūta tiesas rīkojuma par neatdošanu atpakaļ kopiju izcelsmes valsts kompetentajai tiesai.

Ņemot vērā striktos nosacījumus, kas noteikti 1980. gada Hāgas Konvencijas 13. pantā un regulas 11. panta 2. līdz 5. punktā, tiesas lielākajā daļā lietu droši vien izlems, ka bērns ir jāatdod atpakaļ.

Taču tajos izņēmuma gadījumos, kad tiesa tomēr nolemj, ka saskaņā ar 1980. gada Hāgas Konvencijas 13. pantu bērns nav jāatdod atpakaļ, regulas 11. panta 6. un 7. punkts paredz īpašu procedūru.

Tiesai, kas ir izdevusi lēmumu par neatdošanu atpakaļ, ir jānosūta tās lēmuma kopija kopā ar saistītajiem dokumentiem izcelsmes dalībvalsts kompetentajai tiesai. Šī nosūtīšana var notikt tieši no vienas tiesas citai vai ar abu dalībvalstu centrālo iestāžu starpniecību. Izcelsmes dalībvalsts tiesai dokumenti ir jāsaņem mēneša laikā pēc lēmuma par neatdošanu atpakaļ izdošanas.

Izcelsmes tiesa paziņo informāciju pusēm un aicina tās izdarīt iesniegumus saskaņā ar valsts nacionālo tiesību aktiem trīs mēnešu laikā no paziņošanas dienas, lai norādītu, vai tās vēlas, ka izcelsmes tiesa izskata jautājumu par uzraudzības [aizbildnības] tiesībām.

Ja puses trīs mēnešu laikā neiesniedz komentārus, izcelsmes tiesa slēdz lietu.

Izcelsmes tiesa izskata jautājumu par aizbildnību tiesībām, ja vismaz viena no pusēm šajā sakarā iesniedz komentārus. Kaut arī regula nenosaka attiecībā uz iesniegšanu nekādus termiņus, mērķis

būtu nodrošināt, ka lēmums tiek pieņemts tik ātri, cik vien tas ir iespējams.

➤ Uz kuru tiesu ir jānosūta nolēmums par neatdošanu atpakaļ?

Lēmums par neatdošanu atpakaļ un saistītie dokumenti ir jānosūta tiesai, kas ir kompetenta lemt par lietu pēc būtības, t.i., par aizbildnības tiesību jautājumu.

Ja dalībvalsts tiesa iepriekš ir izdevusi spriedumu attiecībā uz šo bērnu, dokumenti pamatā būtu nosūtāmi šai tiesai. Ja sprieduma nav, informāciju nosūta tiesai, kas ir kompetenta saskaņā ar dalībvalsts nacionālo tiesību aktiem, lielākoties tajā dalībvalstī, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta pirms nelikumīgas aizvešanas vai aizturēšanas. Eiropas Tiesiskās sadarbības atlases civillietās var palīdzēt atrast kompetento tiesu citā dalībvalstī (Tiesiskās sadarbības atlases civillietās⁽¹⁾). Saskaņā ar regulu nozīmētās iestādes arī var palīdzēt kompetentās tiesas meklējumos citā dalībvalstī (*skat. IX nodaļu*).

➤ Kādi dokumenti un kādā valodā ir jānosūta?

Regulas 11. panta 6. punkts nosaka, ka tiesa, kas ir pieņēmusi nolēmumu par neatdošanu atpakaļ, nosūta nolēmuma kopiju un „saistīto dokumentu kopijas, jo īpaši tiesas sēžu stenogrammu kopijas”. Tiesnesis, kas ir pieņēmis lēmumu, izlemj, kuri no dokumentiem uzskatāmi par saistītiem. Saistībā ar šo tiesnesim ir godīgi jāatspoguļo vissvarīgākās pamatnostājas, izceļot nolēmumu ietekmējušos faktorus. Kopumā tas iekļauts dokumentus, uz kuriem tiesnesis ir balstījis savu lēmumu, tai skaitā, piemēram, jebkādas ziņojumus par bērna situāciju, ko sagatavojušas sociālās un

(1) http://www.europa.eu.int/comm/justice_home/judicialatlascivil

labklājības iestādes. Otrajai tiesai dokumenti ir jāsaņem mēneša laikā no lēmuma izdošanas dienas.

Regulas 11. panta 6. punkts neregulē tulkošanas jautājumu. Tiesnešiem ir jāmēģina rast praktisku risinājumu, kas atbilst katras lietas vajadzībām un apstākļiem. Atbilstoši attiecīgās valsts procesuālām tiesībām tulkojums var nebūt nepieciešams, ja lieta ir nodota tiesnesim, kas saprot valodu, kurā ir notikusi lietas izskatīšana. Ja izrādās, ka tulkojums ir nepieciešams, to, iespējams, varētu veikt tikai ierobežotam vissvarīgāko dokumentu skaitam. Arī centrālās iestādes var būt spējīgas palīdzēt neoficiāla tulkojuma nodrošināšanā. Ja tulkojumu nav iespējams veikt viena mēneša laikā, to vajadzētu veikt izcelsmes dalībvalstī.

4. Izcelsmes tiesa ir pilnībā kompetenta izskatīt lietu pēc būtības

11. PANTA 7. PUNKTS UN 42. PANTS

Izcelsmes tiesa, kas pieņem lēmumu saistībā ar 11. panta 7. punktu, ir kompetenta izskatīt lietu pēc būtības. Tādējādi tās jurisdikcija nav ierobežota, lemjot tikai par bērna aizbildnības jautājumu, bet tā var lemt arī par saskarsmes tiesībām. Tiesnesim būtībā vajadzētu iejusties lomā un pieņemt, ka vecāks, kurš aizvedis bērnu, aizvešanas vietā ir vērsies izcelsmes tiesā ar lūgumu mainīt iepriekšējo lēmumu par aizbildnību vai arī lūdzis atļauju mainīt bērna pastāvīgo dzīvesvietu. Var būt situācija, kad personai, kas lūdz atdot bērnu, dzīvesvieta iepriekš nav bijusi kopā ar bērnu pirms bērna aizvešanas, vai šī persona vēlas piekrist bērna pastāvīgās dzīvesvietas maiņai citā dalībvalstī, ja šīs personas saskarsmes tiesības tiek attiecīgi mainītas.

5. Procesuālā kārtība izcelsmes tiesā

Izcelsmes tiesai, izskatot lietu, vajadzētu ievērot noteiktus procesuālus noteikumus. Atbilstība šiem noteikumiem vēlāk ļauj izcelsmes tiesai izsniegt apliecību, kas minēta 42. panta 2. punktā.

42. PANTS

Izcelsmes tiesas tiesnesim ir jānodrošina, ka:

- visām pusēm ir sniegta iespēja tikt uzklaustītām;
- bērnam ir sniegta iespēja tikt uzklaustītam, izņemot tos gadījumus, kad tiesnesis uzskata to par nepiemērotu, ņemot vērā bērna vecumu vai brieduma pakāpi;
- tiesneša spriedumā ir ņemti vērā iemesli un pierādījumi, kādi ir par pamatu lēmumam par neatdošanu atpakaļ.

Daži praktiski aspekti

- **Kā izcelsmes tiesas tiesnesis var ņemt vērā iemeslus, kādi ir par pamatu lēmumam par neatdošanu atpakaļ?**

Ir nepieciešams izveidot sadarbību starp abiem tiesnešiem, lai dotu izcelsmes tiesas tiesnesim iespēju pienācīgi iepazīties ar iemesliem un pierādījumiem, kādi ir bijuši par pamatu lēmumam par neatdošanu. Ja abi tiesneši runā un/ vai saprot vienu valodu, viņiem bez kavēšanās vajadzētu sazināties tieši pa tālruni vai ar e-pasta starpniecību. Centrālās iestādes spēš palīdzēt atrisināt valodas problēmas, ja šādas pastāv (*skat. X nodaļu*).

- **Kādā veidā ir iespējams uzklaustīt personu, kurai ir aizbildnības tiesības un kas ir pieļāvusi bērna nelikumīgu aizvešanu vai aizturēšanu, un bērnu, ja abas personas atrodas citā dalībvalstī?**

Fakts, ka persona, kurai ir uzraudzības [aizbildnības] tiesības un kas ir veikusi bērna nelikumīgu aizvešanu vai aizturēšanu, un nelikumīgi aizvestais vai aizturētais bērns diez vai atbrauks uz izcelsmes dalībvalsti, lai piedalītos tiesas procesā, pieprasa, ka viņu licībām ir jābūt nodrošinātām no dalībvalsts, kurā tie atrodas. Viena no iespējām ir izmantot pasākumus, kas noteikti Pierādījumu Regulā. Šī regula, kas ir piemērojama no 2004. gada 1. janvāra, veicina sadarbību starp dalībvalstu tiesām pierādījumu iegūšanā, piemēram, ģimenes tiesību lietās. Tiesa var vai nu pieprasīt otras valsts kompetentajai tiesai iegūt pierādījumus, vai arī tieši iegūt pierādījumus citā dalībvalstī. Regula iesaka pierādījumu iegūšanai izmantot video- un telekonferences iespējas.

Ir jāņem vērā arī fakts, ka bērna nelikumīga aizvešana vai aizturēšana atsevišķās dalībvalstīs ir noziedzīgs nodarījums. Šīm dalībvalstīm vajadzētu veikt atbilstošus pasākumus, lai nodrošinātu, ka persona, kurai ir aizbildnības tiesības un kura ir pieļāvusi bērna nelikumīgu aizvešanu vai aizturēšanu, varētu piedalīties tiesvedībā izcelsmes dalībvalstī, neriskējot tikt krimināli sodīta. Tādējādi risinājumu var rast, izmantojot Pierādījumu Regulā noteiktos pasākumus. Cits risinājums varētu būt ieviest īpašus pasākumus, lai nodrošinātu personas, kura nelikumīgi aizvedusi vai aizturējusi bērnu, brīvu nokļūšanu uz un no izcelsmes dalībvalsts, lai veicinātu personas dalību tiesas procesā šajā valstī.

Ja izcelsmes tiesa pieņem lēmumu par aizbildnību, kas nenosaka bērna atpakaļatdošanu, lieta tiek izbeigta. Jurisdikcija lemt par lietu pēc būtības tādējādi tiek piešķirta tās dalībvalsts tiesām, uz kuru bērns tika nolaupts (*skat. shēmas 43. lpp. un 49. lpp.*).

Ja, no otras puses, izcelsmes tiesa pieņem nolēmumu par aizbildnības tiesībām, kas nosaka bērna atpakaļatdošanu, lēmums ir automātiski atzīstams un izpildāms citā dalībvalstī, ja tam ir pievienota apliecība (*skat. 6. punktu un shēmu 49. lpp.*).

6. Izcelsmes tiesas nolēmuma par bērna atpakaļatdošanu oficiālas atzišanas atcelšana

40. UN 42. PANTS

Saskaņā ar iepriekš minēto (2. punkts) tiesa, kurā ir iesniegts pieteikums par bērna atpakaļatdošanu saskaņā ar 1980. gada Hāgas Konvenciju, piemēro konvencijas noteikumus, papildinot tos ar regulas 11. panta noteikumiem. Ja tiesa, kurā ir iesniegta prasība, nolemj bērnu neatdot atpakaļ, izcelsmes tiesai pieder galavārds, nosakot, vai bērns ir jāatdod atpakaļ vai nav.

Ja izcelsmes tiesa pieņem lēmumu, kas ietver bērna atpakaļatdošanu, ir svarīgi nodrošināt, ka lēmums otrajā dalībvalstī tiek izpildīts ātri. Šī iemesla dēļ regula nosaka, ka šādi spriedumi tiek automātiski atzīti un izpildīti citā dalībvalstī, ja tiem ir pievienota apliecība. Šī jaunā noteikuma sekas ir divējādas: a) vairs nav nepieciešams piemērot atzišanas prasību („*exequatur*”) un b) nav iespējams iebilst pret sprieduma atzišanu. Par spriedumu jāizsniedz apliecība, ja tas atbilst procesuālajām prasībām, kas minētas iepriekš 5. punktā.

Izcelsmes tiesas tiesnesis izsniedz apliecību, izmantojot standarta veidlapu, kas pievienota IV pielikumā, tādā valodā, kādā taisīts spriedums. Tiesnesis sniedz arī citu informāciju, kas tiek prasīta pielikumā, tostarp arī par to, vai spriedums ir izpildāms izcelsmes dalībvalstī laikā, kad tas tiek taisīts.

Izcelsmes tiesa izsniedz apliecību, kad spriedums kļūst „izpildāms”, pieņemot, ka termiņš pārsūdzēšanai principā ir izbeidzies. Taču šis noteikums nav absolūts, un izcelsmes tiesa, ja tā uzskata par vajadzīgu, var pasludināt spriedumu par izpildāmu neatkarīgi no jebkādam pārsūdzībām. Regula piešķir šādas tiesības tiesnesim pat tad, ja šādu

iespēju neparedz valsts nacionālo tiesību akti. Tā mērķis ir novērst novēlotas pārsūdzības, pārmērīgi kavējot lēmuma izpildi.

43. PANTS UN 24. APSVĒRUMS

Apliecības izsniegšanu nav iespējams pārsūdzēt. Ja izcelsmes tiesas tiesnesis ir pieļāvis kļūdu, aizpildot apliecību, un tā neprecīzi atspoguļo spriedumu, ir iespējams lūgt izcelsmes tiesai izdarīt korekcijas. Šajā gadījumā ir piemērojami izcelsmes dalībvalsts nacionālo tiesību akti. Pusei, kas vēlas sprieduma, kas nosaka bērna atpakaļatdošanu, izpildi, ir jāsaņem apliecības un sprieduma kopija. Apliecību nav nepieciešams tulkot, izņemot tās 14. punktu, kas attiecas uz pasākumiem, ko veic izcelsmes valsts iestādes, lai nodrošinātu bērna aizsardzību pēc atpakaļatdošanas.

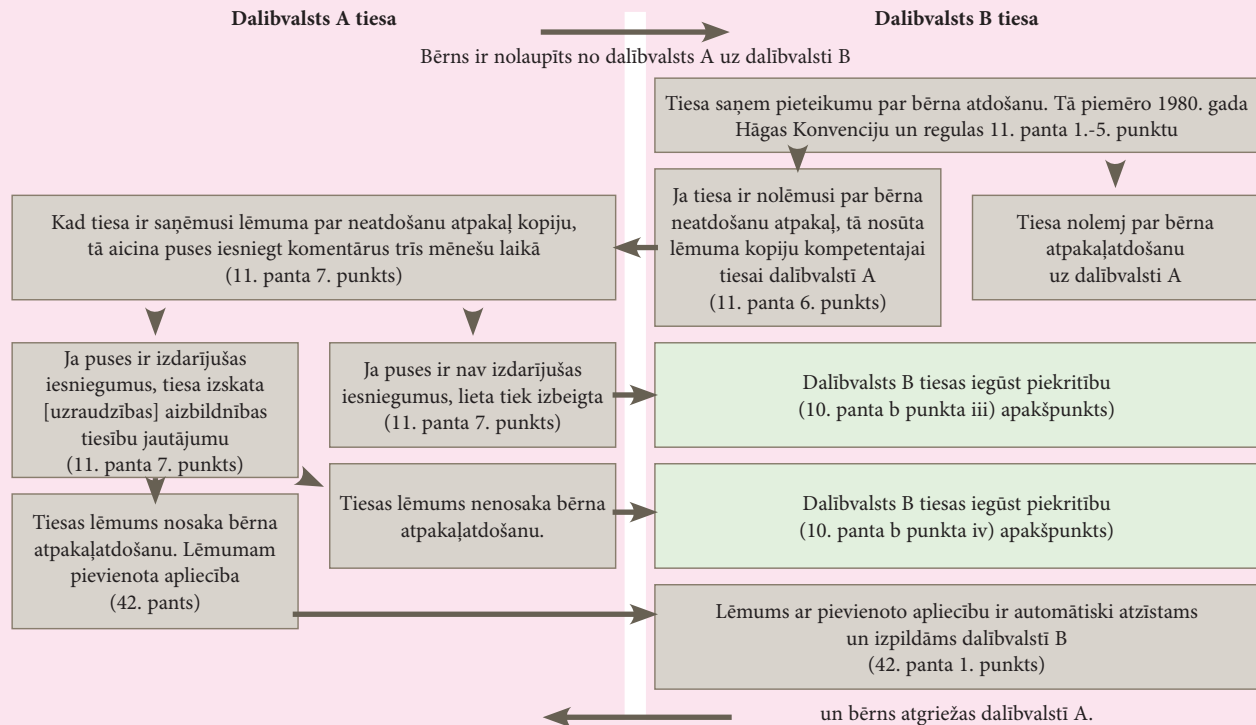
7. Jauna bērna pārvietošana uz citu dalībvalsti

42. PANTS

Jāuzsver, ka izcelsmes tiesas lēmums ir automātiski izpildāms visās dalībvalstīs, ne tikai dalībvalstī, kurā pasludināts lēmums par bērna atpakaļ neatdošanu. Tas skaidri izriet no 42. panta 1. punkta un atbilst regulas mērķim un garam. Tādējādi jauna bērna nelikumīga pārvietošana jau uz citu dalībvalsti nekādi neietekmē izcelsmes tiesas sprieduma sekas. Nav nepieciešams uzsākt jaunu procedūru par bērna atdošanu atbilstīgi 1980. gada Hāgas Konvencijai, bet gan tikai izpildīt izcelsmes tiesas lēmumu.

Procesuālā kārtība bērna nolaupšanas lietās

VIII. Izpilde

Lai gan valsts nacionālo tiesību akti, nevis šī regula, regulē izpildes kārtību, ir svarīgi, ka valstu iestādes piemēro noteikumus, kas nodrošina efektīvu un ātru to lēmumu izpildi, kas izdoti saskaņā ar šo regulu, lai nemazinātu tās mērķus.

Tas jo īpaši attiecas uz saskarsmes tiesībām un bērna atpakaļatdošanu pēc nelikumīgas aizvešanas vai aizturēšanas, kurām ir atcelta atzišanas procedūra, lai paātrinātu procedūru.

Šajā kontekstā Eiropas Cilvēktiesību tiesā ir konsekventi nolēmumi, ka tad, kad 1980. gada Hāgas Konvencijas Līgumslēdzēja Valstis ir konstatējušas, ka bērns saskaņā ar šo konvenciju ir bijis nelikumīgi aizvests, viņu pienākums ir veikt adekvātus un efektīvus pasākumus, lai nodrošinātu bērna atpakaļatdošanu. Šādu pasākumu nenodrošināšana nozīmē Eiropas Cilvēktiesību Konvencijas 8. panta noteikumu pārkāpumu (tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi) (skat., piemēram, 62. punktu 2003. gada 29. jūlija lietā *Iglesias Gil un A.U.I.* pret Spāniju). Katrai [konvencijas] Līgumslēdzējai Valstij ir jānodrošina sev adekvātus un efektīvus līdzekļus, lai panāktu atbilstību tām pozitīvajām saistībām, kas tām izriet saskaņā ar konvencijas 8. pantu (skat., piemēram, 76. punktu 2003. gada 26. jūnija lietā *Maire* pret Portugāli un 108. punktu 2000. gada 25. janvāra lietā *Ignaccolo-Zenide* pret Rumāniju).

Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir uzsvērusi, ka tiesas procesiem, kas attiecas uz vecāku atbildības lēmumiem, tai skaitā attiecībā uz galīgā lēmuma izpildi, ir nepieciešama tūlītēja rīcība, jo laika ritums var radīt nelabojamas sekas attiecībām starp bērnu un vienu no vecākiem, ar kuru viņš vai viņa nedzīvo. Pasākuma atbilstība tādējādi ir jāvērtē pēc tā ieviešanas ātruma (skat., piemēram, 2000. gada 25. janvāra lietas *Ignaccolo-Zenide* pret Rumāniju 102. punktu un 2003. gada 26. jūnija lietas *Maire* pret Portugāli 74. punktu).

IX. Bērna uzklausīšana

23., 41., 42. PANTS

Regula uzsver, cik tiesvedībā svarīgi ir sniegt bērniem iespēju izteikt savu viedokli, kas attiecas uz viņiem. Bērna uzklauššana ir viena no prasībām oficiālās atzišanas procedūras atcelšanai saskarsmes tiesībām un lēmumiem, kas nosaka bērna atpakaļatdošanu (*skat. VI un VII nodaļu*). Ir iespējams arī iebilst pret sprieduma, kas attiecas uz vecāku atbildību, atzišanu un izpildi, balstoties uz to, ka attiecīgajam bērnam netika sniegta iespēja tikt uzklauštam (*skat. V nodaļu*).

Regula nosaka pamatprincipu, ka bērns tiek uzklaušts tiesvedībā, kas attiecas uz viņu. Izņēmuma gadījumos bērns var netikt uzklaušts, ja tas nešķiet piemēroti, ņemot vērā viņa vecumu vai brieduma pakāpi. Šis izņēmums būtu jāinterpretē sašaurināti.

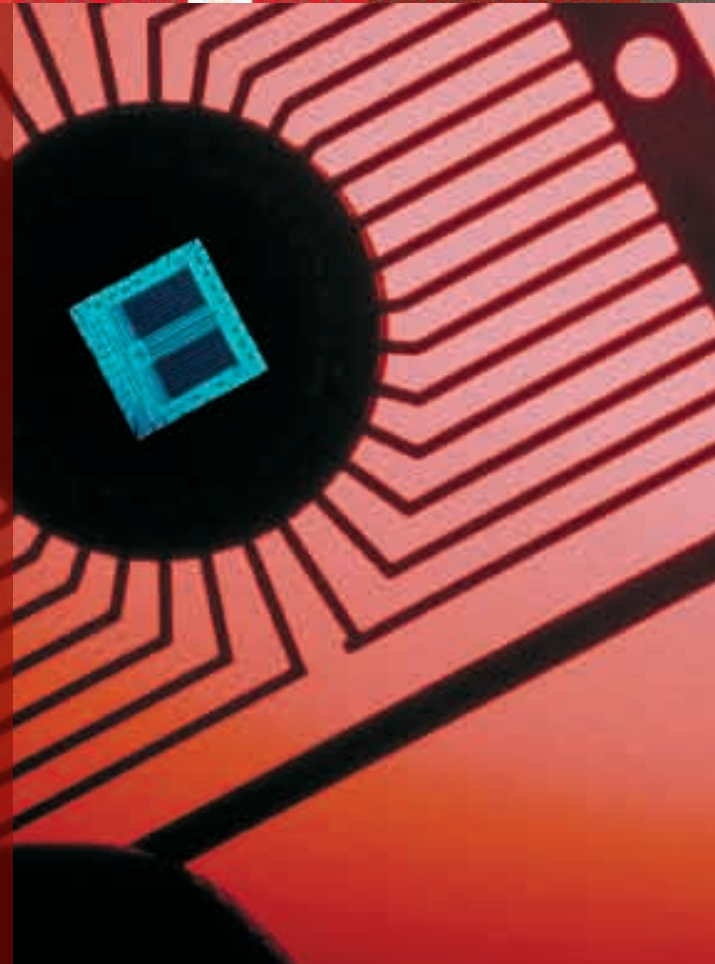
Regula neietekmē šim jautājumam piemērojamo valsts nacionālo procesuālo kārtību (19. apsvērumš). Parasti bērna uzklauššanai ir jānotiek tādā veidā, kurā tiek ņemts vērā bērna vecums un brieduma pakāpe. Jaunāku bērnu viedokļu izvērtēšanu ir jāveic ar speciālas ekspertīzes palīdzību un rūpību, un tai ir jāatšķiras no pusaudžu viedokļu izvērtēšanas.

Nav nepieciešams uzklaušt bērna viedokli tiesas sēdē; to var nodrošināt kompetenta iestāde saskaņā ar valsts nacionālo tiesību aktiem. Piemēram, tie var būt tādi gadījumi, kad kādā dalībvalstī bērna uzklauššanu veic sociālais darbinieks, kas sniedz ziņojumu tiesai, norādot uz bērna vēlmēm un jūtām. Ja uzklauššana notiek tiesā, tiesnesim ir jāorganizē izjautāšana tā, lai tiktu ņemts vērā lietas raksturs, bērna vecums un citi lietas apstākļi. Jebkurā gadījumā ir svarīgi dot iespēju bērnam izteikt savu viedokli konfidenciali.

Neatkarīgi no tā, vai bērna uzklauššanu veic tiesnesis vai cita amatpersona, ir svarīgi, ka šī persona ir atbilstoši apmācīta, piemēram, kā labāk sazināties ar bērniem, un apzinās risku, ka vecāki meklē veidu, kā ietekmēt un radīt spiedienu uz bērnu. Veicot uzklauššanu pienācīgā veidā un ar atbilstošu rīcības brīvību, tā var veicināt bērnu izteikt savas vēlmes un atbrīvot viņu no atbildības vai vainas sajūtas. Bērna uzklauššanai atkarībā no procedūras veida un mērķa var būt dažādi nolūki. Visbiežāk aizbildnības tiesību lietu mērķis ir palīdzēt atrast vispiemērotāko vidi, kurā bērnam būtu jādzīvo. Bērna nelikumīgas aizvešanas vai aizturēšanas gadījumā nolūks bieži vien ir noskaidrot bērna iebildumus attiecībā uz atpakaļatdošanu, un kāpēc tie ir radušies, kā arī noskaidrot, vai un kādā veidā bērns var tikt pakļauts riskam. Vienmēr pastāv iespēja, ka šādās lietās vecāki mēģinās ietekmēt bērnu.

X. Sadarbība starp centrālajām iestādēm un tiesām

53.-58. PANTS

Centrālās iestādes spēlē būtisku lomu regulas piemērošanā. Dalībvalstīm ir jānozīmē vismaz viena centrālā iestāde. Ideālā gadījumā šīm iestādēm būtu jāsakrīt ar pastāvošajām iestādēm, kurām ir uzticēta 1980. gada Hāgas Konvencijas piemērošana. Tas varētu izveidot sinerģiju un ļautu iestādēm gūt labumu no iestāžu gūtās pieredzes bērnu nolaupīšanas lietās.

Centrālajām iestādēm ir jānodrošina pietiekoši finanšu un cilvēkresursi, lai tās spētu pildīt savus pienākumus, un to darbiniekiem ir jānodrošina atbilstošas mācības pirms šī regulas stāšanās spēkā. Būtu jāveicina moderno tehnoloģiju izmantošana.

Regula paredz, ka centrālās iestādes tiks efektīvi integrētas Eiropas Tiesiskās sadarbības tīklā civillietās un komercietās (*Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls*), un tās regulāri sanāks kopā tīkla ietvaros, lai pārrunātu šīs regulas piemērošanu.

Centrālo iestāžu īpašie pienākumi ir nosaukti 55. pantā. To skaitā ir saziņas starp tiesām sekmēšana, kas jo īpaši būs vajadzīga tad, kad lieta tiek nodota no vienas tiesas otrai (*skat. III un VII nodaļu*). Šajās lietās centrālās iestādes kalpos par saikni starp valstu nacionālajām tiesām un centrālajām iestādēm citās dalībvalstīs.

Otrs centrālo iestāžu uzdevums ir, piemēram, ar starpniecību veicināt vienošanos personu starpā, kurām ir vecāku atbildība. Tiek uzskatīts, ka starpniecība var spēlēt svarīgu lomu, piemēram, lietās par bērna nelikumīgu aizvešanu vai aizturēšanu, lai nodrošinātu, ka bērns var turpināt satikties ar māti vai tēvu, kas nav veicis tā nelikumīgu aizvešanu vai aizturēšanu, pēc nelikumīgas aizvešanas vai aizturēšanas un satikties ar māti vai tēvu, kas veicis tā nelikumīgu aizvešanu vai aizturēšanu, pēc tam, kad bērns ir atgriezies atpakaļ

izcelsmes dalībvalstī. Taču ir būtiski, lai starpniecības process netiktu izmantots, lai nepamatoti neaizkavētu bērna atpakaļatdošanu.

Centrālajām iestādēm nav jāveic šie pienākumi pašām; tās var rīkoties ar citu iestāžu starpniecību.

Paralēli prasībām attiecībām uz sadarbību starp centrālajām iestādēm regula pieprasa, lai dažādu dalībvalstu tiesas sadarbojas dažādos jautājumos. Atsevišķi noteikumi nosaka īpašus pienākumus dažādu dalībvalstu tiesnešiem sazināties un apmainīties ar informāciju lietas nodošanas kontekstā (*skat. III nodaļu*) un bērna nelikumīgas nolaupīšanas kontekstā (*skat. VII nodaļu*).

Lai sekmētu un atvieglotu šādu sadarbību, ir jāsekmē diskusijas starp tiesnešiem gan Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla ietvaros, gan caur dalībvalstu iniciatīvām⁽¹⁾. Šajā kontekstā par piemēru var kalpot neformāla tiesnešu-koordinātoru sistēma („*liaison judge arrangement*”), kas ir izveidota saskaņā ar 1980. gada Hāgas Konvenciju.

Atsevišķas dalībvalstis var uzskatīt par lietderīgu nozīmēt koordinējošos tiesnešus vai tiesnešus, kas specializējušies ģimenes tiesībās, lai palīdzētu regulas funkcionēšanā. Šādi pasākumi Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla ietvaros varētu sekmēt efektīvu koordinēšanu starp tiesnešiem un centrālajām iestādēm, kā arī starp tiesnešiem, tādējādi veicinot ātrāku lietu par vecāku atbildību atrisināšanu saskaņā ar šo regulu.

(1) <http://www.europa.eu.int/civiljustice>

XI. Saistība starp regulu un 1996. gada Hāgas Konvenciju par bērnu aizsardzību

61., 62. PANTS

Regulas piemērošanas joma ir ļoti līdzīga 1996. gada 19. oktobra Hāgas Konvencijas par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzišanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem piemērošanas jomai („1996. gada Hāgas Konvencija”). Abi instrumenti satur noteikumus par piekritību, lēmumu atzišanu un izpildi lietās par vecāku atbildību.

Uz šo dienu (2005. gada jūnijs) sešas dalībvalstis ir ratificējušas vai pievienojušas konvencijai: Čehijas Republika, Latvija, Igaunija, Slovākija, Lietuva un Slovēnija. Atlikušās dalībvalstis, izņemot Ungāriju un Maltu, ir to parakstījušas, taču nav to ratificējušas. Paredzēts, ka konvencija stāsies spēkā dalībvalstīs tad, kad tās visas Kopienas interesēs to ratificēs. Saistība starp abiem instrumentiem ir izskaidrota 61. un 62. pantā.

61., 62. PANTS

Lai noteiktu, vai uz konkrēto lietu attiecas regula vai konvencija, ir jāatbild uz šādiem jautājumiem:

- (a) Vai lieta attiecas uz jautājumu, uz kuru attiecas šī regula?

Regula prevalē pār konvenciju attiecībās starp dalībvalstīm lietās, uz kurām attiecas regula. Sekojoši regula prevalē jurisdikcijas, atzišanas un izpildes lietās. No otras puses **konvencija tiek piemērota** attiecībās starp dalībvalstīm lietās par **piemērojamiem tiesību aktiem**, jo regula šo jautājumu neregulē.

- (b) Vai attiecīgā bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir kādas dalībvalsts teritorijā?

Ja gan a), gan b) ir izpildīti, regula prevalē pār konvenciju.

- (c) Vai lieta attiecas uz kādas citas dalībvalsts tiesā izdota lēmuma atzišanu un/ vai izpildi?

Atbilde uz c) jautājumu ir jāizskata, pamatojoties uz to, ka regulas noteikumi par atzišanu un izpildi attiecas uz visiem lēmumiem, kurus izdevusi kādas dalībvalsts kompetenta tiesa. Nav svarīgi, vai attiecīgais bērns dzīvo noteiktas dalībvalsts teritorijā, vai nē, kamēr vien šīs valsts tiesu kompetencē ir pieņemti attiecīgu lēmumu. Tādējādi regulas noteikumi par atzišanu un izpildi tiek piemēroti lēmumiem, kurus izdevušas dalībvalsts tiesas pat tad, ja attiecīgais bērns dzīvo trešajā valstī, kas ir konvencijas Līgumslēdzēja Valsts. Mērķis ir nodrošināt vienotas tiesiskās telpas izveidi, kam nepieciešams, lai visi lēmumi, kurus izdevušas kompetentas tiesas Eiropas Savienības ietvaros, ir atzīti un izpildīti saskaņā ar vienotu noteikumu kopumu.

12. PANTA 4. PUNKTS

Kā ir aprakstīts 2.nodaļā, regulas 12. pants ievieš ierobežotas vienošanās iespēju par kompetento tiesu, kas paredz, ka puse var izvēlēties iesniegt prasību tās dalībvalsts tiesā, kurā bērnam nav pastāvīgas dzīvesvietas, taču ar kuru bērnam tomēr ir būtiska saikne.

Šī iespēja neattiecas tikai un vienīgi uz situācijām, kur bērnam ir pastāvīga dzīvesvieta dalībvalsts teritorijā; tā attiecas arī uz gadījumiem, kad bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir trešajā valstī, kas nav 1996. gada Hāgas Konvencijas Līgumslēdzēja Valsts. Šādā gadījumā jurisdikcijai saskaņā ar šo pantu jābūt tādai, kas ir bērna interesēs, jo īpaši, ja izrādās, ka attiecīgajā trešajā valstī tiesvedība nav iespējama (12. panta 4. punkts).

Turpretim, ja bērnam ir pastāvīga dzīvesvieta trešās valsts teritorijā, kas ir konvencijas Līgumslēdzēja Valsts, ir jāpiemēro konvencijas noteikumi.

PIELIKUMS

Tiesvedība laulības šķiršanas lietās Eiropas Savienībā – Noteikumu par laulības lietām īss kopsavilkums

I Ievads

Regulas noteikumi attiecībā uz laulības lietām ir pārņemti no Briseles II Regulas praktiski bez izmaiņām. Literatūra, kas veltīta Briseles II Regulai kopš tās spēkā stāšanās 2001. gada 1. martā tādējādi var kalpot kā vadlīnijas arī šai regulai. Šajā kontekstā lietderīgs var būt, piemēram, izskaidrojošais ziņojums attiecībā uz 1998. gada 28. maija konvenciju, kas pieņemta pirms Briseles II Regulas (OV C 221, 16.7.1998, 27. lpp.).

Regula satur noteikumus par jurisdikciju un atzīšanu civillietās attiecībā uz laulības šķiršanu, laulāto atšķiršanu vai laulības atzīšanu par neesošu („laulības šķiršanu”). Tās darbības apjoms aptver ar laulības šķiršanu, un tā nav piemērojama attiecībā uz jebkuriem citiem saistītiem jautājumiem kā, piemēram, laulāto mantas sadale vai laulības šķiršanas pamats.

II Kuras dalībvalsts tiesām ir jurisdikcija?

Jurisdikcijas noteikumos regulas 3. pantā izklāstīta vienota sistēma attiecībā uz jurisdikcijas pamatu, lai noteiktu kurā dalībvalstī tiesa ir kompetenta. Regula nosaka tikai to dalībvalsti, kuras tiesām ir jurisdikcija, taču tā nenosaka, kura no tiesām dalībvalstī ir kompetenta. Šo jautājumu risina nacionālās procesuālās tiesības.

Tiesai, kurā iesniegts pieteikums par laulības šķiršanu, ir jāveic šāds izvērtējums:

Vai lieta ir piekritīga tiesai saskaņā
ar 3.-5. pantu?

▶ JĀ

▼ NĒ

Vai lieta saskaņā ar regulu ir piekritīga
citas dalībvalsts tiesai (17. pants)?

▼ JĀ

▼ NĒ

Tiesai pēc savas ierosmes
ir jāpaziņo, ka lieta tai nav
piekritīga (17. pants).

Kad saskaņā ar regulu nevienai
tiesai lieta nav piekritīga, tiesai
lieta joprojām var būt piekritīga
saskaņā ar valsts nacionālo
tiesību aktiem („pārējie
piekritības jautājumi” 7. pants).

Alternatīvie piekritības pamati

3. PANTS

Laulības lietās nav vispārējā jurisdikcijas pamata. Tā vietā regulas 3. pants paredz alternatīvus jurisdikcijas pamatus. Tie ir **alternatīvi**, norādot uz to, ka starp tiem nav hierarhijas.

Jaunās Briseles II Regulas 3. pantā minēti septiņi jurisdikcijas pamati lietās par laulības šķiršanu, laulāto atšķiršanu vai laulības atzīšanu par neesošu. Pamati nav uzskaitīti tā, ka tie izriet viens no otra, un laulātie var celt prasību to dalībvalstu tiesās, kurās:

- a) ir laulāto pastāvīgā dzīvesvieta vai
- b) laulāto pēdējā pastāvīgā dzīvesvieta, ja viens no tiem arvien tur dzīvo, vai
- c) laulāto kopīga pieteikuma gadījumā, viena vai otra laulātā pastāvīgā dzīvesvieta, vai
- d) atbildētāja pastāvīgā dzīvesvieta, vai
- e) prasītāja pastāvīgā dzīvesvieta, ja viņš tur pastāvīgi dzīvojis vismaz gadu tieši pirms prasības iesniegšanas, vai
- f) prasītāja pastāvīgā dzīvesvieta, ja viņš tur pastāvīgi dzīvojis vismaz sešus mēnešus tieši pirms prasības iesniegšanas un tam ir šis dalībvalsts pilsonība,
- g) pilsonība ir abiem laulātajiem (Apvienotās Karalistes un Īrijas gadījumā, abu laulāto „domicils”).

Piekritības pamatu uzskaitījums ir **izsmeljošs** tādā ziņā, ka pret laulāto, kuram ir pastāvīga dzīvesvieta kādā dalībvalstī, vai kuram ir kādas dalībvalsts pilsonība (vai kuram ir „domicils” Apvienotās Karalistes un Īrijas gadījumā) citā dalībvalstī var tikt iesūdzēts, tikai balstoties uz šo regulu.

Piemērs:

Vīrietis, kuram ir dalībvalsts A pilsonība, ir precējies ar sievieti, kurai ir dalībvalsts B pilsonība. Pāra pastāvīgā dzīvesvieta atrodas dalībvalstī C. Pēc dažiem gadiem viņu laulība izjūk, un sieva vēlas šķiršanos. Saskaņā ar regulas 3. pantu pāris var iesniegt pieteikumu par laulības šķiršanu tikai dalībvalsts C tiesā, balstoties uz to, ka viņu pastāvīgā dzīvesvieta ir šajā dalībvalstī. Sieva nevar iesniegt prasību dalībvalsts B tiesā, pamatojoties uz to, ka viņai ir šis dalībvalsts pilsonība, jo 3. pants pieprasa vienas valsts pilsonību abiem laulātajiem.

12. panta **noteikumi par vienošanos par piekritību** nosaka, ka tiesai, kurā notiek laulības šķiršanas tiesvedība saskaņā ar regulu, ir piekritība lietās par vecāku atbildību, kas saistītas ar laulības šķiršanu, ja ir izpildīti noteikti priekšnoteikumi (*skat. II nodaļu, 2.c punktu*).

III Kas notiek, ja tās pašas puses iesniedz prasības dažādu dalībvalstu tiesās?

19. PANTA 1. PUNKTS

Kad tiesā saskaņā ar regulas 3. pantu ir iesniegta prasība un tā ir pasludinājusi sevi par kompetentu, citas dalībvalstu tiesas vairs nav kompetentas un tām ir jānoraida jebkurš vēlāks pieteikums. „**Lis pendens**” noteikumu mērķis ir nodrošināt tiesisko paļāvību, izvairīties no paralēliem tiesvedības procesiem un pretrunīgu spriedumu iespējamības.

Regulas 19. panta 1. punkta redakcija ir nedaudz mainīta, salīdzinot ar Briseles II Regulas 11. panta 1. un 2. punktu. Pārmaiņas tika veiktas, lai vienkāršotu tekstu, nemainot tā būtību.

19. panta 1. punkts attiecas uz šādām divām situācijām, kad:

- a) prasības par vienu un to pašu prasības priekšmetu un uz tā paša pamata ir iesniegtas dažādu dalībvalstu tiesās, un
- b) prasības, kas nav pamatotas uz viena tā paša pamata, taču kuras ir „saistītas prasības”, ir iesniegtas dažādu dalībvalstu tiesās.

Shēmas

Pārejas noteikumi (64. pants)	9. lpp.
Bērna iepriekšējās pastāvīgās dzīvesvietas piekritības turpināšanās (9. pants)	19. lpp.
Nodošana tiesai, kas atrodas labākā vietā tiesas spriešanai (15. pants)	27. lpp.
Jurisdikcija bērna nolaupīšanas lietās (10. pants)	39. lpp.
Bērna atpakaļatdošana (11. pants)	43. lpp.
Procesuālā kārtība bērna nolaupīšanas lietās	49. lpp.

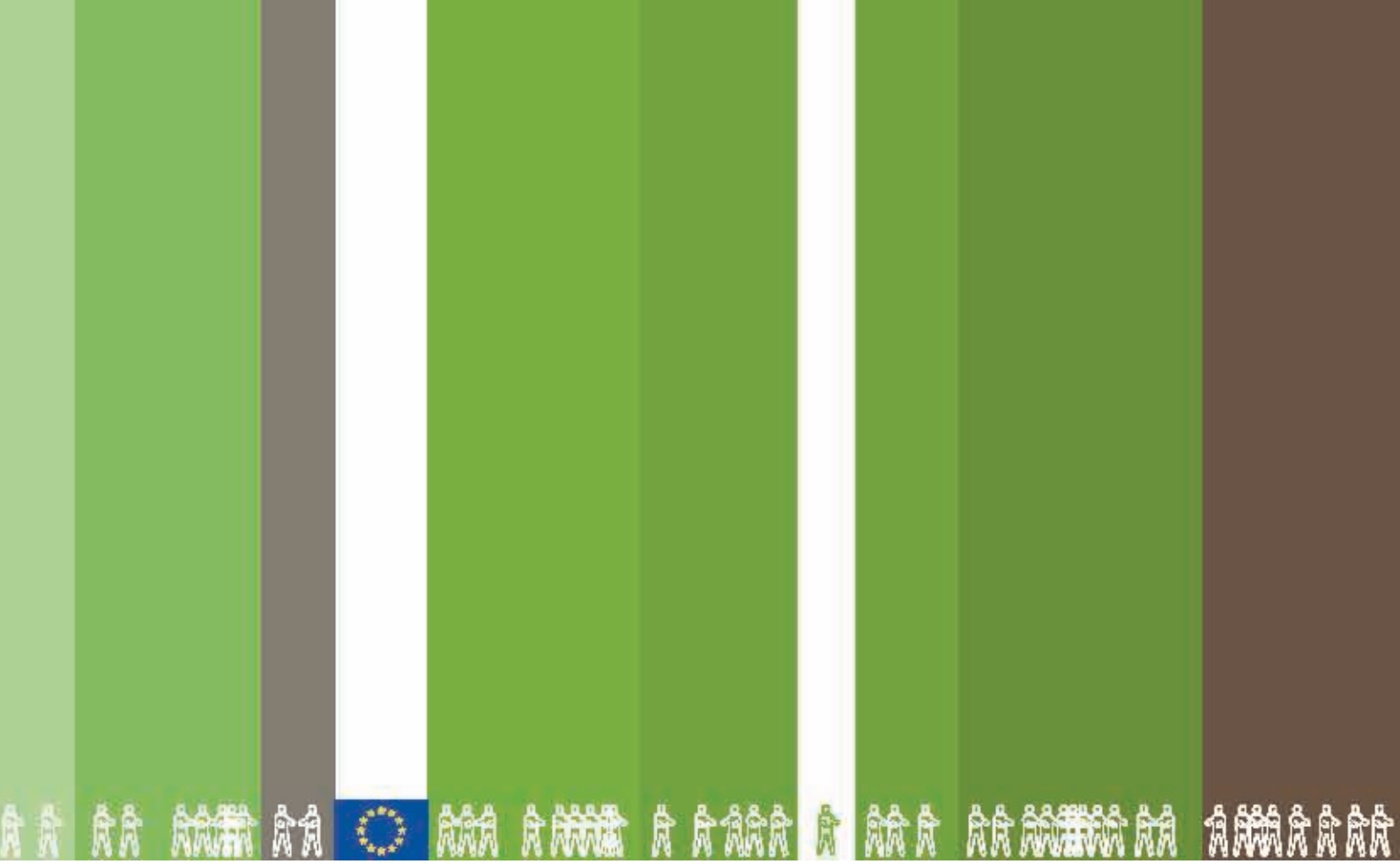
Foto

14. lpp.: Pawel Wyndis
28. lpp.: Olivier Pollet
32. lpp.: Vera Berard, Cindy Kalamajka
36. lpp.: Adrian Y., Bob Smith
56. lpp.: Andy Stafiniak

Praktiskā rokasgrāmata Padomes Regulas (EK) Nr. 2201/2003 piemērošanai

(Padomes 2003. gada 27. novembra Regula (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu)

© Eiropas Kopienas, 2005
Reproducēšana atļauta, ja tiek norādīts avots.
Iespiests Beļģijā, 2005. gada oktobris
Iespiests uz balta papīra, kas nesatur hlору

www.europa.eu.int/civiljustice